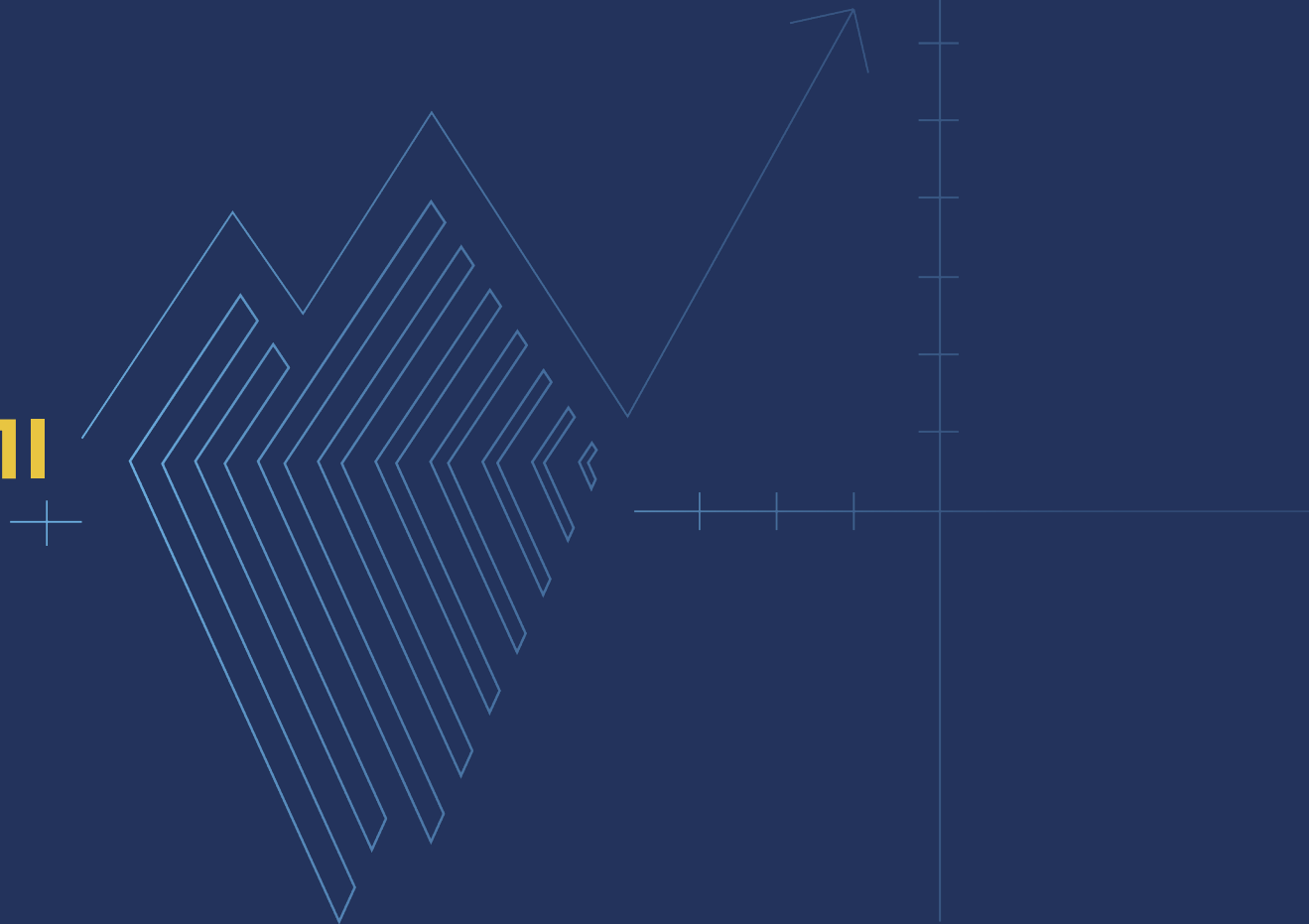

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВСЕЄВРОПЕЙСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНЦІВ У ЄВРОПІ

RATING LAB
Серпень 2023

МЕТОДОЛОГІЯ

- • • ✓ **Порівняльне дослідження**
- • • ✓ **Аудиторія:** українці віком від 18 років і старші, які знайшли тимчасовий притулок у країнах Європи після 24.02.2022. Результати зважені з використанням актуальних даних UNHC (United Nations High Commissioner for Refugees, показник українців, які подали заяву на отримання притулку, ТП або аналогічні національні програми захисту).
- • • ✓ **Географія країн:** 31 країна Європи
- • • ✓ **Вибіркова сукупність:** 2116 респондентів
- • • ✓ Дослідження проведено Лабораторією Rating Lab. Опитування для дослідження проведено Соціологічною групою Рейтинг на Платформі Rating Online.
- • • ✓ **Метод опитування:** CAWI (Computer Assisted Web Interviewing). Опитування анонімне, респонденти отримували запрошення через месенджери та соціальні мережі.
- • • ✓ **Помилка** репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 3,2%
- • • ✓ **Терміни проведення:** 4 - 11 липня, 2023

Над дослідженням працювали:

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук, професорка, засновниця і директорка Rating Lab

Тетяна Скрипченко,
Старша аналітикиня Соціологічної групи Рейтинг. Заступниця директора Rating Online

Ольга Духніч,
Кандидатка психологічних наук, експертка Rating Lab

Поділ на регіони Європи, який використовується в аналізі

ABOUT THE LABORATORY

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук,
професорка, засновниця і
директорка Rating Lab
tkalych@ratinggroup.ua

Дослідницька лабораторія Rating Lab заснована у березні 2021 року і є частиною великої команди, куди також входять Соціологічна група Рейтинг і Платформа Rating Online. Лабораторія перейняла естафету досліджень у Аналітичного центру Rating Pro, об'єднавшись з ним.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року Rating Lab змістила акценти досліджень на психологічні і соціальні аспекти життя людини та країни під час війни. Сьогодні Лабораторія розробляє та впроваджує діагностичні інструменти для визначення динаміки психологічних та соціальних процесів на рівні особистості, спільноти та суспільства в цілому, як в Україні, так і за кордоном, зокрема, тільки протягом 2023 року проведено опитування українців у понад 40 країнах світу.

Rating Lab має в своєму активі як загально відомі інструменти вимірювань, так і унікальні розробки, кількісні та якісні аналітичні дослідження.

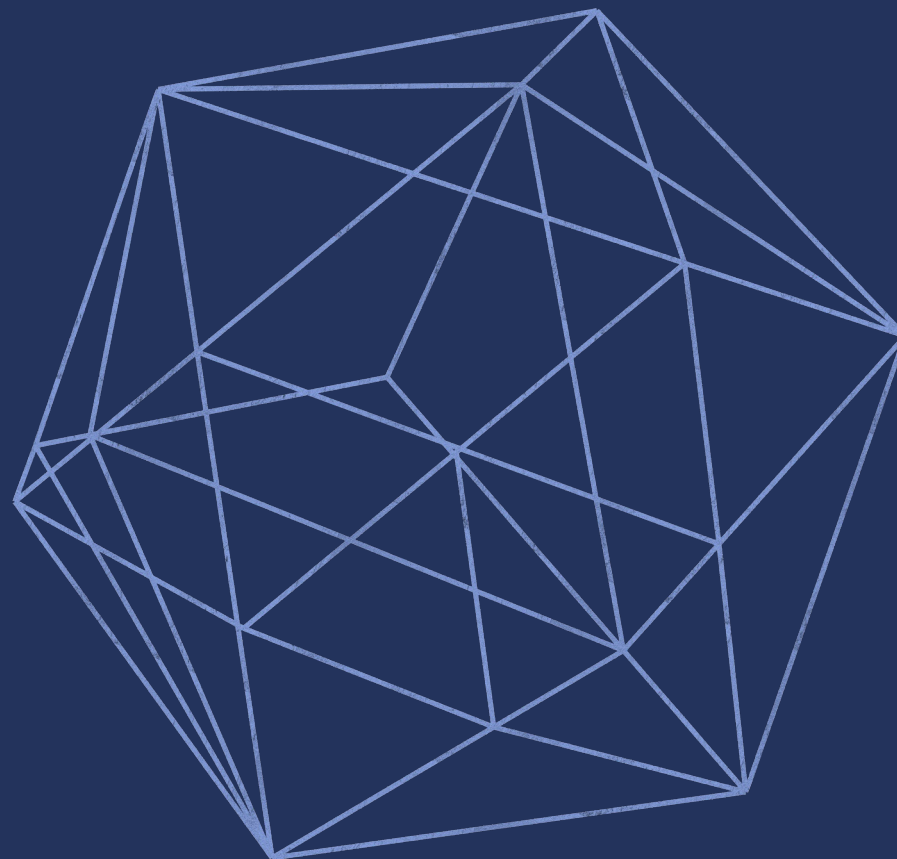
Ігор Тищенко,
Засновник компаній:
Соціологічна група Рейтинг,
Rating Online, Rating Lab
tyshchenko@ratinggroup.ua

ЗМІСТ

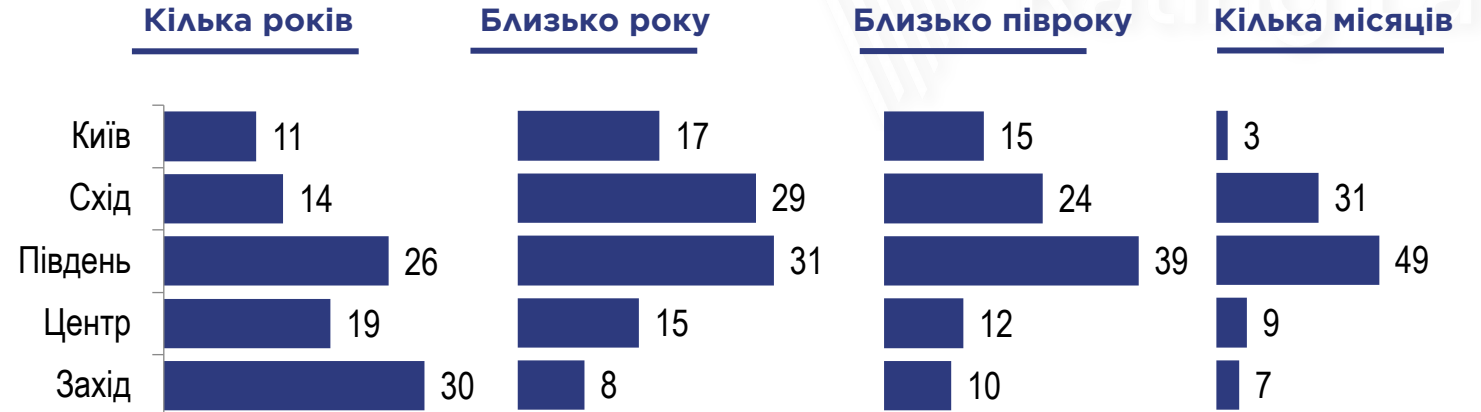
• • •		
• • •		
• • •	Розділ 1. Тривалість перебування в Європі. Життя українців в Європі	5
• • •		
• • •	Розділ 2. Порівняння України з країною перебування. Можливості, сервіси та послуги в Європі та Україні	16
• • •		
• • •	Розділ 3. Корупція, бюрократія, податки	31
• • •		
• • •	Розділ 4. Залишатися чи повертатися? Наміри та мотиви українців	38
• • •		
• • •	Розділ 5. Зайнятість. Проблеми працевлаштування	45
• • •		
• • •	Розділ 6. Оцінка підтримки України країнами Європи	60
• • •		
• • •	Розділ 7. Євроінтеграційні настрої та очікування тривалості війни	63
• • •		
• • • • • • • •		
• • • • • • • •		
• • • • • • • •		

РОЗДІЛ 1

Тривалість перебування в Європі. Життя українців в Європі

Регіон ЗВІДКИ приїхали українці в Європу

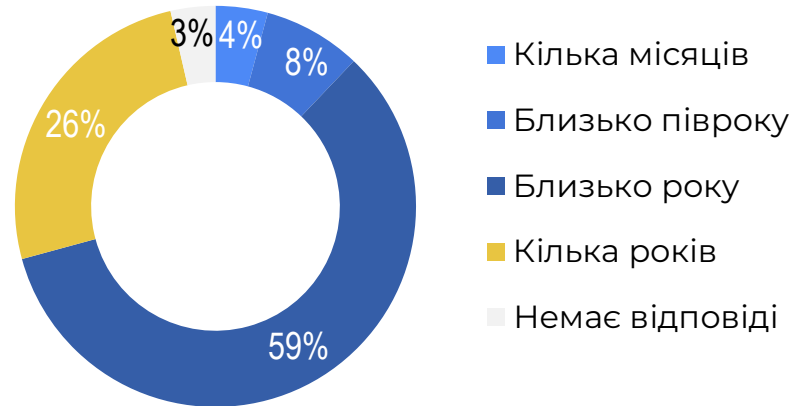
Регіон КУДИ приїхали українці в Європі

Тривалість перебування в країні

Скільки Ви вже перебуваєте в цій країні?

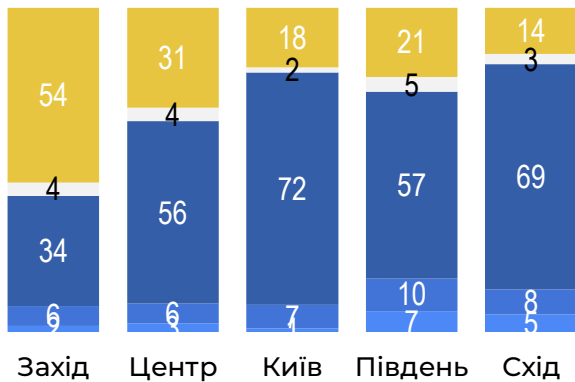

Основна частина опитаних (59%) перебуває в Європі близько року – це перша група міграції на початку повномасштабного вторгнення. Найбільше таких серед українців, які виїхали зі Сходу країни та столиці.

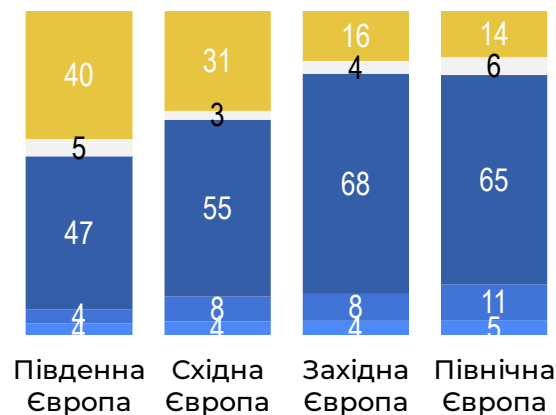
Ще 8% перебувають в Європі близько півроку, 4% - кілька місяців. Найбільше таких серед українців, які виїхали з Півдня, зокрема, через підриг Каховської ГЕС.

Разом з тим чверть опитаних перебувають в країні вже кілька років. Найбільше таких серед українців, які виїхали з Заходу та Центру країни, швидше за все на заробітки.

РЕГІОН В УКРАЇНІ

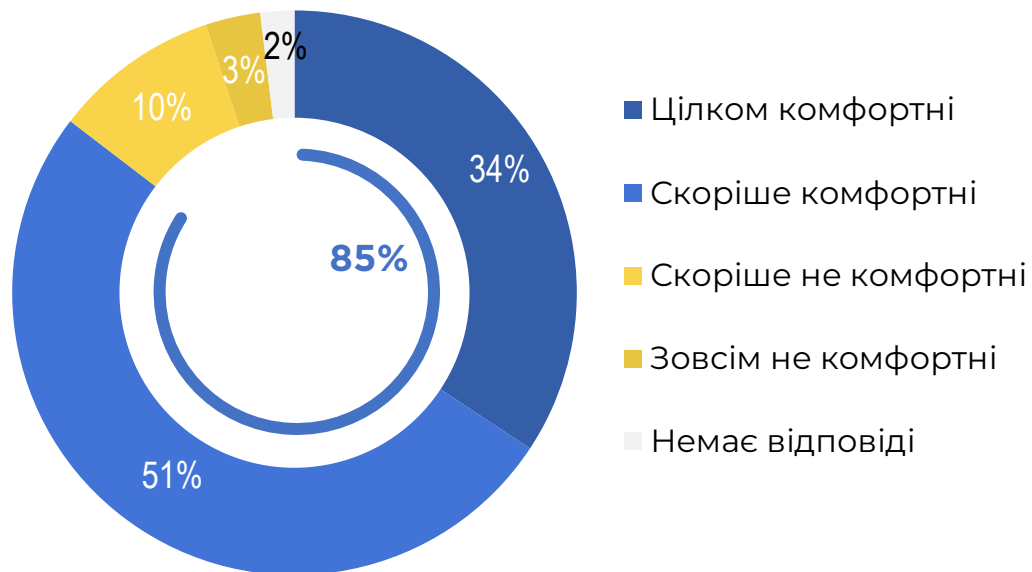
РЕГІОН ЄВРОПИ

І якщо ті, хто перебуває за кордоном кілька років частіше живуть у Південній і Східній Європі, то прибулі внаслідок і під час повномасштабного вторгнення частіше перебувають у країнах Західної та Північної Європи.

Умови проживання

Як Ви оцінюєте Ваші умови проживання у країні перебування?

Згідно з результатами опитування, наші громадяни живуть у Європі в цілком (34%) або скоріше (51%) комфортних умовах, лише 13% мають некомфортні умови. Комфортні умови для 85% громадян можуть виступати ще одним аргументом подальшого перебування закордоном.

Комфортність умов залежить від:

- **Регіону.** Найкращі умови проживання у Північній Європі (90% живуть в комфортних умовах), тоді як в Східній (84%) та Південній Європі (83%) таких менше;
- **Доходу.** Забезпечені у 93% випадків мають комфортні умови (у половини – цілком комфортні умови), серед малозабезпечених таких лише 74% (лише 18% у цілком комфортних умовах), їх поточний рівень доходу не дозволяє забезпечити кращі умови життя;
- **Тривалості перебування в країні.** Найбільш комфортні умови мають ті українці, які живуть в країні кілька років (89%). Хоча і ті, що приїхали недавно мають досить пристойні умови проживання (близько 80%). Це свідчить про те, що країни з усіх куточків Європи, змогли надати українцям хороші умови для проживання, бо різниця між групами несуттєва.

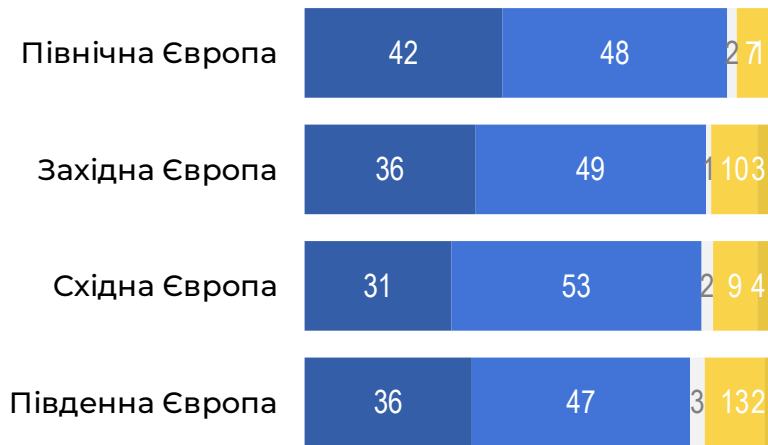

Умови проживання

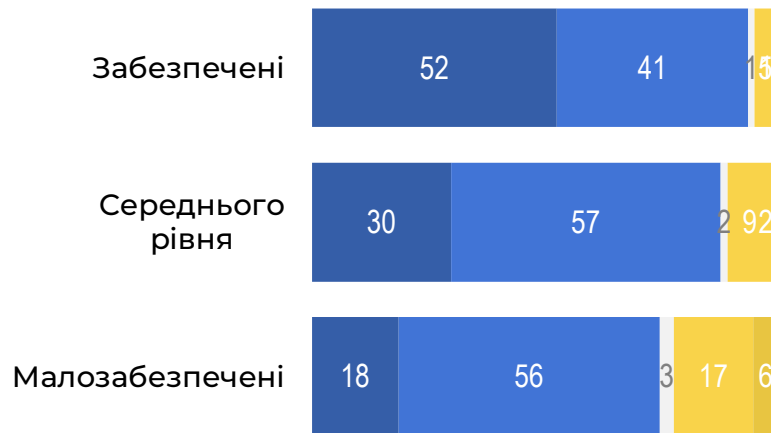
Як Ви оцінюєте Ваші умови проживання у країні перебування?

■ Цілком комфортні ■ Скоріше комфортні ■ Немає відповіді ■ Скоріше не комфортні ■ Зовсім не комфортні

РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ДОХІД

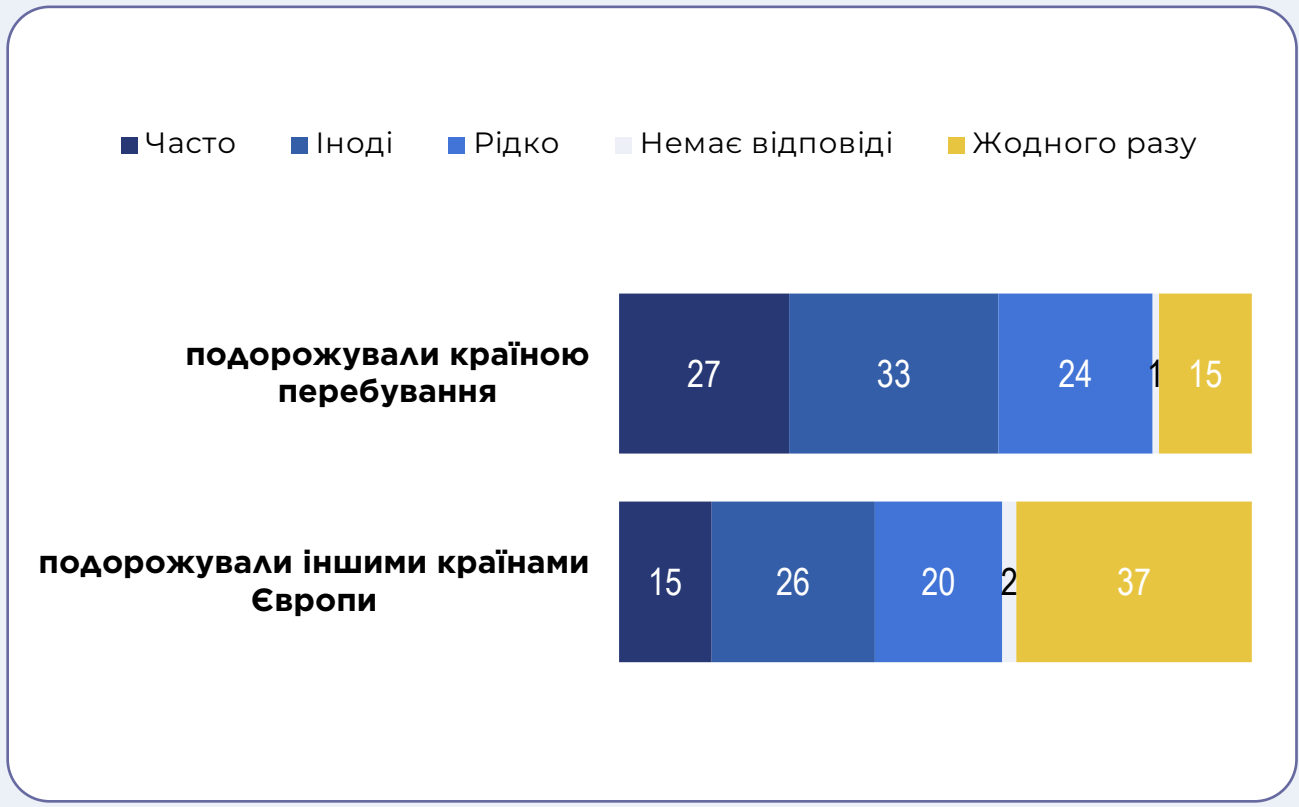
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

Подорожі Європою

Як часто протягом останнього року Ви подорожували..?

Українці проявляють цікавість та подорожують Європою. Країною перебування часто подорожували 27% опитаних, іноді – 33%. Іншими країнами Європи – 15% та 26% відповідно. Можливо частина з них і в Україні часто подорожувала країною і тому це – хобі та звичка, але більша частина вірогідно користується шансом побачити Європу, бо закордонний туризм хоч і був безвізовий, але достатньо дорогий для пересічних громадян. Такі нові звички призводять до змін досвіду, розширення кругозору, підвищення культурного рівня, пізнавальної активності, сприяють соціалізації та адаптації в країні перебування.

Найбільше подорожує молодь, бо вони найбільш мобільні, мають менше зобов'язань, обтяжливих обставин, більш легкі на підйом. З віком кількість подорожей поступово зменшується.

Ті, хто живуть у країні перебування довше, подорожують Європою частіше, ніж ті, хто приїхав пізніше. За рівнем доходів найбільше подорожують забезпечені, бо можуть собі це дозволити, найменше – незабезпечені. Загалом дохід найбільше впливає на можливість подорожувати.

За регіонами, найменше подорожують українці, які перебувають у Східній Європі, найбільше – у Південній.

Подорожі Європою

Індекс частоти подорожей

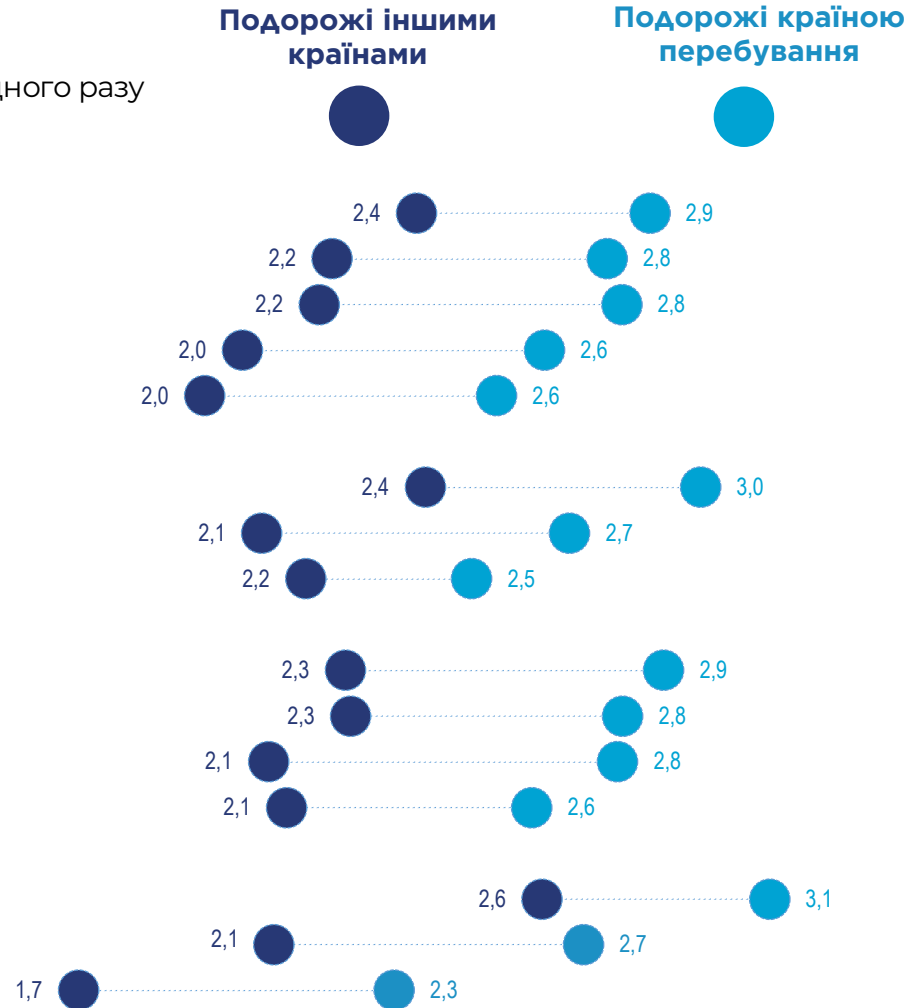
Значення коливається від 1 до 4, де 4 – часто, а 1 – жодного разу

- 16-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55+

- Кілька років
- Близька року
- Менше року

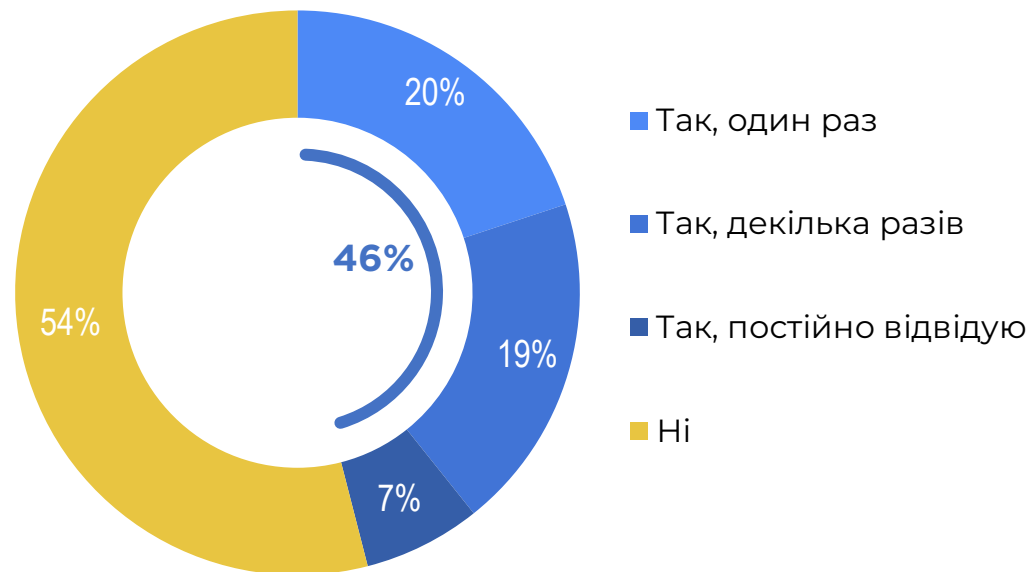
- Південна Європа
- Західна Європа
- Північна Європа
- Східна Європа

- Забезпечені
- Середнього рівня
- Малозабезпечені

Поїздки в Україну

Чи відвідували Ви Україну хоча б один раз за час свого перебування в цій країні?

Україну відвідували 46% з тих, хто поїхав. Отже, більше половини наших громадян, які виїхали, жодного разу вдома не були за час свого перебування за кордоном. Важливо, що серед тих, хто виїхав під час війни, – 60% ні разу не приїжджали в Україну.

Чоловіки їздять додому рідше (69% не відвідували Україну жодного разу), ніж жінки (51%), бо вірогідно відчують ризик поїздок в Україну, оскільки їх можуть не випустити назад. Також рідше їздять додому переселенці з дітьми, можливо з безпекових причин або через більшу складність витримати довгу дорогу.

Відносно частіше їздять додому опитані, які перебувають у Східній Європі, це – найближче до кордону і до того ж тут перебуває більше українців, які переїхали ще до вторгнення. Відповідно найчастіше додому їздять українці, які виїхали з Заходу країни.

Натомість більшість мешканців Сходу країни (64%), які втікали від війни, жодного разу не були в Україні. Аналогічна ситуація з мешканцями Півдня (60%).

Схід та Південь – це гарячі точки, активний фронт та бойові дії, більша кількість обстрілів відбуваються саме в цих регіонах, тому вірогідно з міркувань безпеки, громадяни з цих регіонів і не приїжджають. Окрім того, частина Сходу та Півдня в окупації, є багато міст та селищ, які є частково або повністю зруйнованими, то просто немає куди приїжджати, навіть при бажанні.

Отже, найчастіше **додому їздять в основному жінки, без дітей, люди з вищим рівнем доходів, з Західних та Центральних областей України, які проживають декілька років у Східній Європі.**

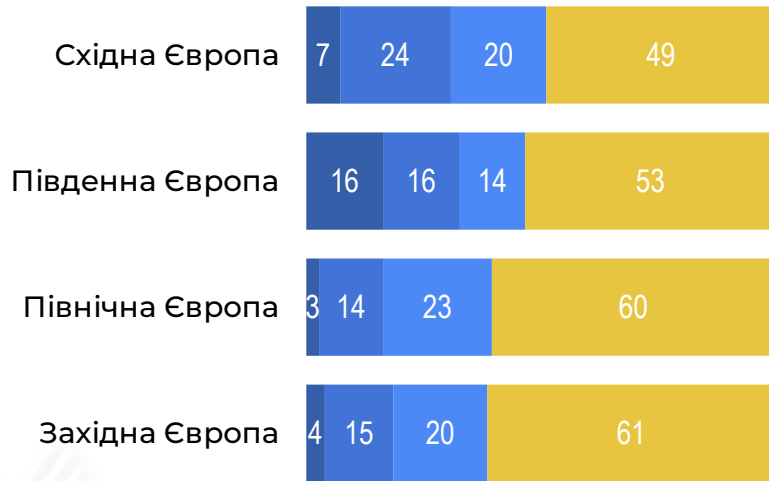

Поїздки в Україну

Чи відвідували Ви Україну хоча б один раз за час свого перебування в цій країні?

■ Так, постійно відвідую ■ Так, декілька разів ■ Так, один раз ■ Ні

РЕГІОНИ ЄВРОПИ

СТАТЬ. НАЯВНІСТЬ ДІТЕЙ. ДОХІД

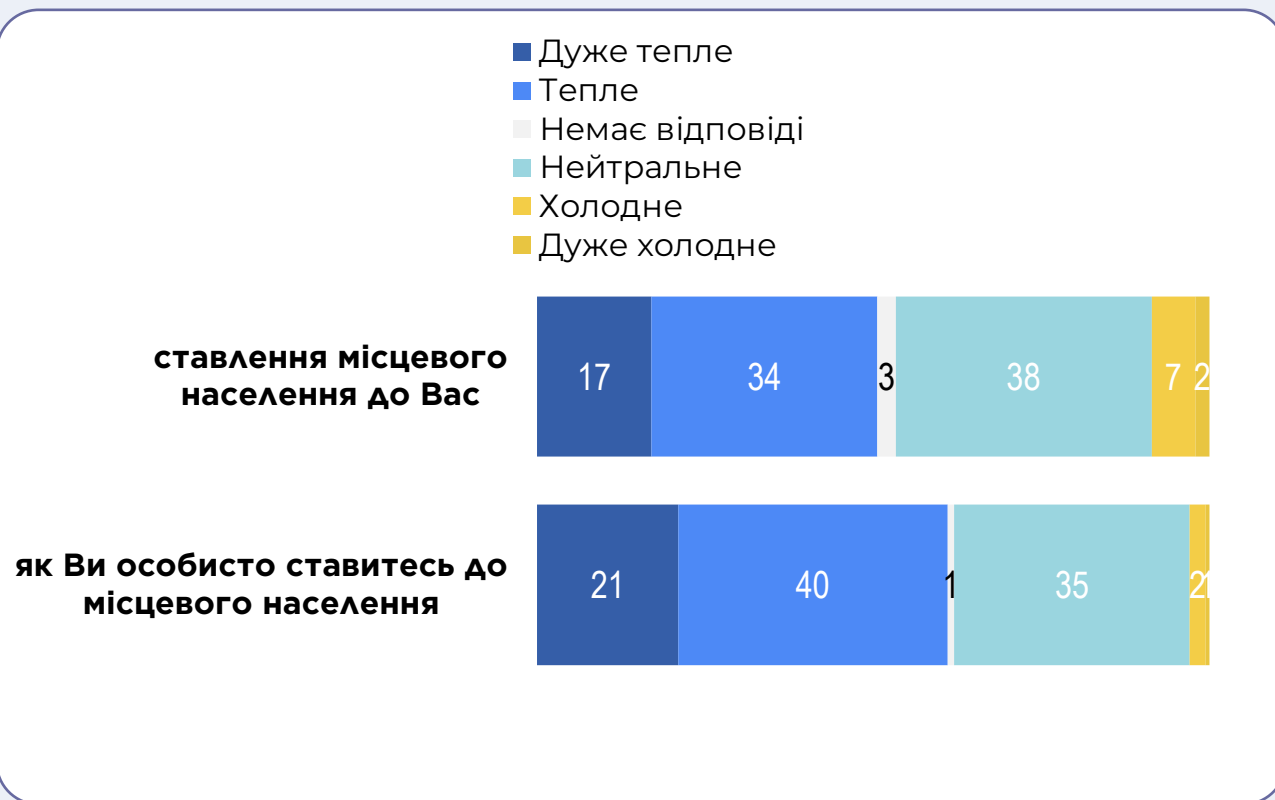

РЕГІОНИ В УКРАЇНІ. ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

Стосунки з місцевим населенням

Як би Ви оцінили ставлення..?

Ставлення місцевого населення до українців в цілому оцінюється позитивно: 51% говорить про позитивне ставлення, 38% про нейтральне. З холодним зіштовхнулися лише 9%.

Ставлення українців до місцевих оцінюється ще краще: 61% ставляться тепло, 35% нейтрально і лише 3% холодно.

Таке хороше ставлення обумовлено тим, що Європа та європейці прийняли наших громадян, надали їм прихисток, соціальний захист, можливості навчатися та працювати, жити в безпеці.

Отже, це ставлення певною мірою обумовлено і вдячністю за таку позицію Європи.

Найкращим є ставлення з обох боків у Північній Європі, найменш теплим – у Східній Європі. Жінки дещо краще оцінюють стосунки з місцевими, чоловіки – емоційно більш стримані. Люди, які виїхали одразу після вторгнення відчують до себе краще ставлення, ніж ті, хто приїхали зовсім недавно або жили ще до вторгнення. Випадки дискримінації очевидно впливають: там, де такі випадки мали місце - стосунки більш нейтральні. Однак, в жодній з категорій не зустрічається переваги холодного ставлення (немає мінусових значень в індексі).

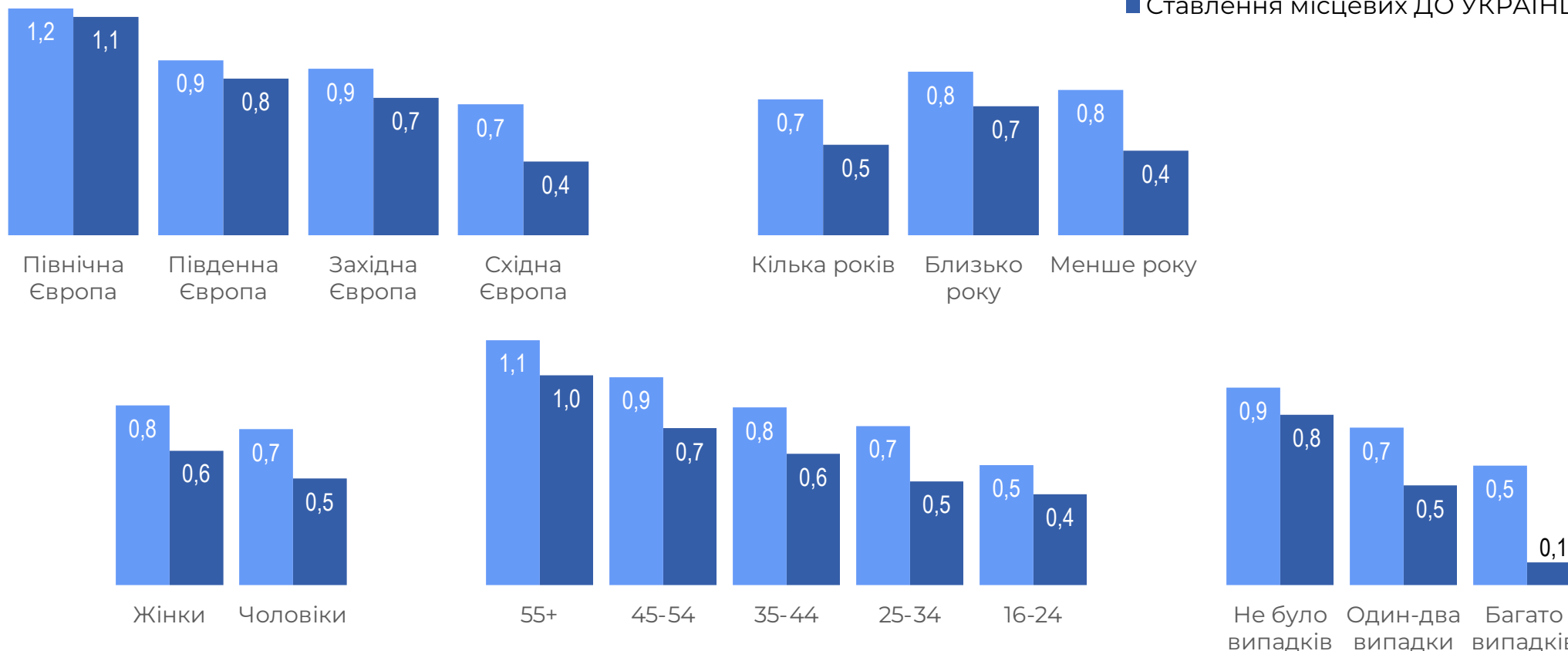
Цікаво, що молодь відчуває на собі прохолодне ставлення місцевих значно частіше, ніж старші.

Стосунки з місцевим населенням

Індекс ставлення

значення коливається від -2 до 2, де 2 – дуже тепле ставлення, -2 – дуже холодне,

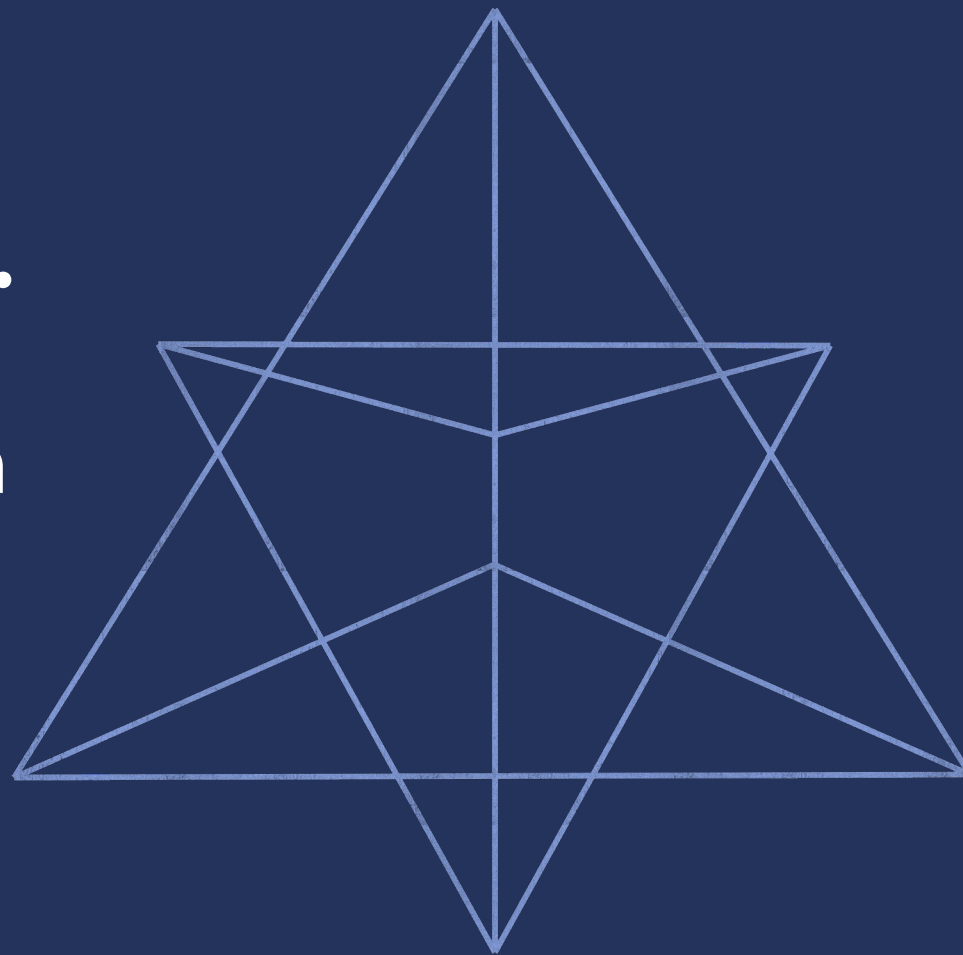
■ Ставлення українців ДО МІСЦЕВИХ
■ Ставлення місцевих ДО УКРАЇНЦІВ

Знають про випадки відмови українцям в роботі

РОЗДІЛ 2

Порівняння України з країною перебування. Можливості, сервіси та послуги в Європі та Україні

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

На Вашу думку, де кращий рівень таких можливостей?

Можливість вести свій бізнес

Можливість досягти успіху

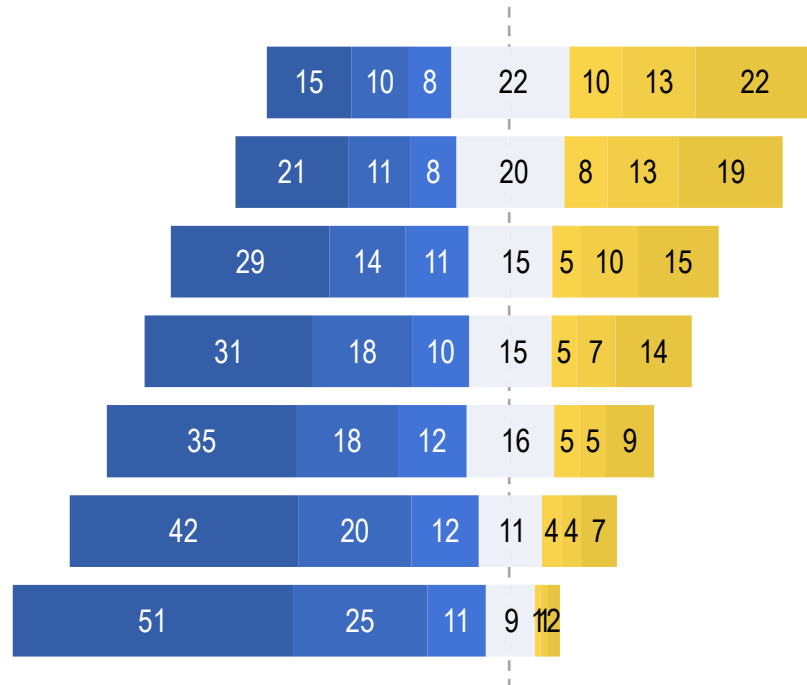
Можливість знайти роботу

Можливість комфортно жити

Захист прав і свобод громадян

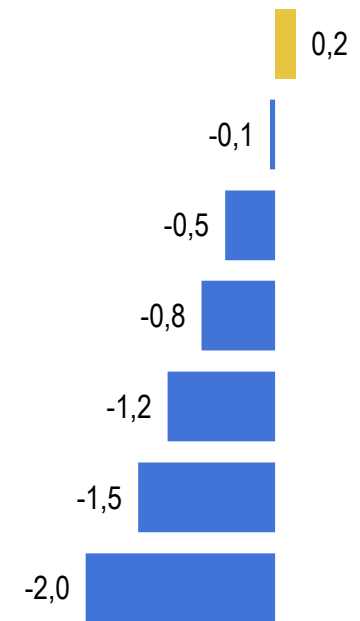
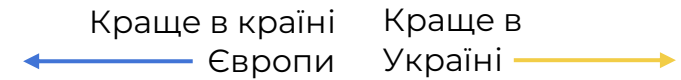
Соціальна захищеність

Вищий рівень доходів

Індекс

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

В цілому в Європі можливості є кращими, ніж в Україні, особливо в доходах (87% краще в Європі, проти 3% – краще в Україні), соціальній захищеності (75% проти 15%), захисті прав і свобод громадян (67% проти 19%), можливості комфортно жити (60% проти 26%), знайти роботу (54% проти 30%).

На думку опитаних, в питаннях соціальної захищеності та захисту прав і свобод громадян Східна і Південна Європи, програють Північні і Західні.

Досягти успіху, на думку опитаних, можна як в Європі (40%), так і в Україні (41%), але вести свій бізнес все ж таки дещо краще в Україні (45%), ніж в Європі (34%), що, вірогідно обумовлене кращим розумінням, як влаштований цей процес, як його розпочати і як розвивати в своїй країні.

Доходи, очевидно, в Європі вищі і, навіть втративши тут в Україні більш кваліфіковану роботу, в Європі менш кваліфікована оплачується вище. Бідність та соціальна незахищеність притаманні нашому суспільству не один десяток років, то ж мати, нарешті, соціальний захист виглядає привабливим. Верховенство права теж не є сильною стороною українського суспільства, тому в опитуваннях в Україні саме судова реформа є найбільш затребувана. Можливість комфортно жити теж є перевагою Європи, яка тісно пов'язано із соцзахистом, правами і вищими доходами.

Успіх категорія абстрактна, але тут, як показує кореляційний аналіз, він значимо пов'язаний з можливостями вести бізнес (0.58**), знайти роботу (0.52**) та комфортно жити (0.51**).

	Фактор 1	Фактор 2
Соціальна захищеність	.867	
Захист прав і свобод громадян	.805	
Можливість комфортно жити	.609	
Вищий рівень доходів	.608	
Можливість досягти успіху		.813
Можливість вести свій бізнес		.802
Можливість знайти роботу		.703

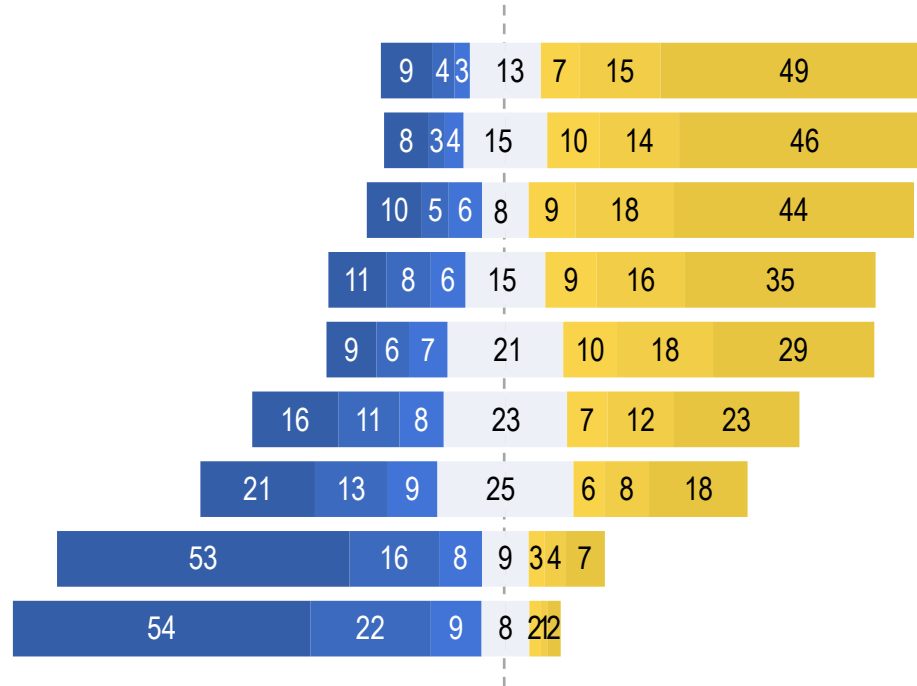
Результати факторного аналізу (сумарна дисперсія 64%) дозволяють умовно розподілити можливості на 2 групи (фактори): 1) захист, і доходи; 2) досягнення та зайнятість. Комфорт стосується обох груп, хоча частіше він потрапляє у 1 групу. Європа однозначно виграє в захисті, хороші доходи – це теж своєрідний захист і можливість забезпечити собі більш комфортні умови проживання – і це є суттєвим аргументом, чому громадяни України обирають Європу. В досягнення та успіху не все так однозначно, бо бізнес вести можна і в Україні, так само як і досягти успіху чим забезпечити собі у т.ч. і комфорт, а ось знайти роботу все ж таки кращі можливості в Європі. Хоча ті, хто роботу за кордоном ще не зміг знайти – оцінює, що можливість працевлаштування краща в Україні

Порівняння СФЕР і ПОСЛУГ

На Вашу думку, де кращий рівень таких сфер та послуг?

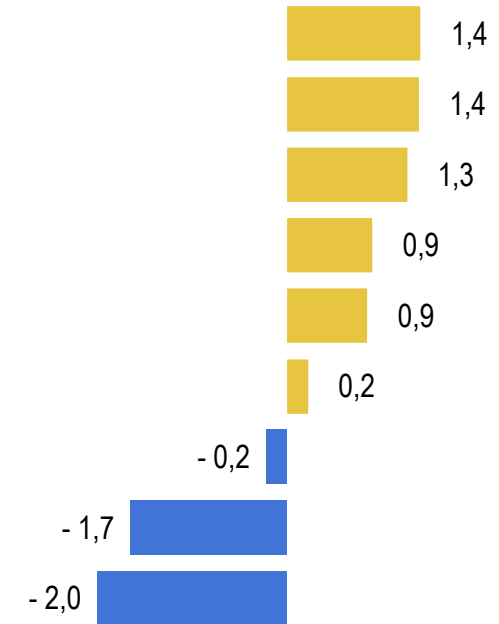
- Державні послуги онлайн
- Фінансові та банківські послуги
- Доступність медичних послуг
- Якість медичних послуг
- Доступність житла
- Дошкільна і шкільна освіта
- Вища освіта
- Громадський транспорт
- Дороги

Індекс послуг

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

← Краще в країні Європи Краще в Україні →

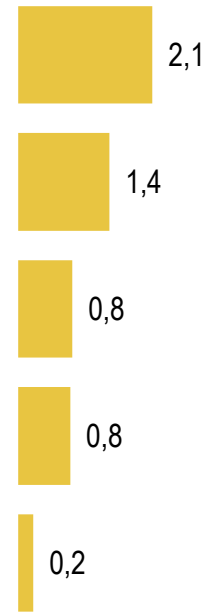
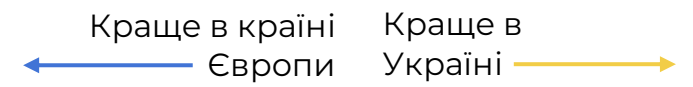
Порівняння СФЕР і ПОСЛУГ

На Вашу думку, де кращий рівень таких сфер та послуг?

Індекс послуг

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Порівняння можливостей та сфер

Державні онлайн-послуги в Україні оцінені значно краще (71%), ніж в Європі (16%). Так само в Україні значно виграють фінансові та банківські послуги (70% проти 14% в Європі).

Сферу медицини українці оцінили також краще в Україні, ніж в Європі. Зокрема, як доступність медичних послуг (71% проти 21%), так і якість медичних послуг (60% проти 25%).

Водночас, щодо освіти оцінки розділились. Якщо дошкільну та шкільну освіту опитані оцінили дещо краще в Україні (42%), ніж в Європі (35%), то вищу освіту – навпаки: дещо краще в Європі (43%), ніж в Україні (32%). Українські студенти європейських вишів згодні більше за інших з тим, що вища освіта краща у Європі.

Абсолютна більшість опитаних українців погодились, що громадський транспорт в Європі значно кращий (77%), ніж в Україні (14%). Аналогічна думка і щодо європейських доріг, які вважають кращими там (85%), ніж в Україні (5%).

А от житло в Україні респонденти вважають доступнішим (57%), ніж в Європі (22%), бо його дешевше винаймати і тим більше купити, і для найму потрібно пройти менше довгих та бюрократичних процедур, до того ж в Європі українці не є громадянами країни, а мають або дозвіл на проживання або прихисток, що також не сприяє можливостям винаймати або купити житло.

Відмінності в залежності в регіону проживання українців в Європі не лінійні. Доступність житла, фінансові та банківські послуги, вища освіта майже немає регіональних відмінностей. Незначні відмінності спостерігаються у громадському транспорті та дорогах. Північна Європа має найкращі показники в дошкільній та шкільній освіті, яка в інших регіонах Європи програє українській. Фінська, шведська та норвезька системи шкільної освіти є відомими своїм підходом до навчання та соціалізації дітей і визнаними не лише в Україні, а й в світі.

Державні послуги онлайн теж найкращі саме в Північній Європі, хоча не мають переваги над українськими. А найгірші, на думку українців, онлайн-послуги в Західній Європі.

Доступність медичних послуг в Східній та Північній Європі гірша, ніж у Західній та Південній. Так само їх якість, яка в Східній Європі найбільше програє українським.

Крім того, на думку українців, в нашій країні набагато краща індустрія краси (85%), ніж в Європі (5%). А також в Україні кращі: кафе і ресторани (60% проти 16%), поштові сервіси і сервіси доставки (54% проти 25%). Онлайн-шопінг в Україні також вважається кращим (51%), ніж в Європі (22%), а от щодо торговельних мереж і магазинів думки розділились: 42% вважають їх кращими в Україні, 36% - в Європі.

Регіон проживання не має особливих відмінностей, крім Півдня Європи, де відносно кращі оцінки отримали кафе і ресторани, індустрія краси та шопінг, бо це традиційний курортний регіон і тут кращі умови для туристів.

Порівняння можливостей та сфер

Результати факторного аналізу (сумарна дисперсія 57%) дозволяють умовно розподілити сфери і послуги на 3 групи (фактори): послуги та сервіси; соціально-гуманітарна сфера; інфраструктура, – лише остання повністю за Європою. Сервіси, соціально-гуманітарні питання (освіта, медицина) в цілому за Україною.

Європа – це робота, захист, доходи, комфорт, інфраструктура.

Україна – це послуги та сервіси, в тому числі медичні та частково освітні, можливості для бізнесу, доступне житло.

Успіху однаково можливо досягнути, як в Україні, так і в Європі.

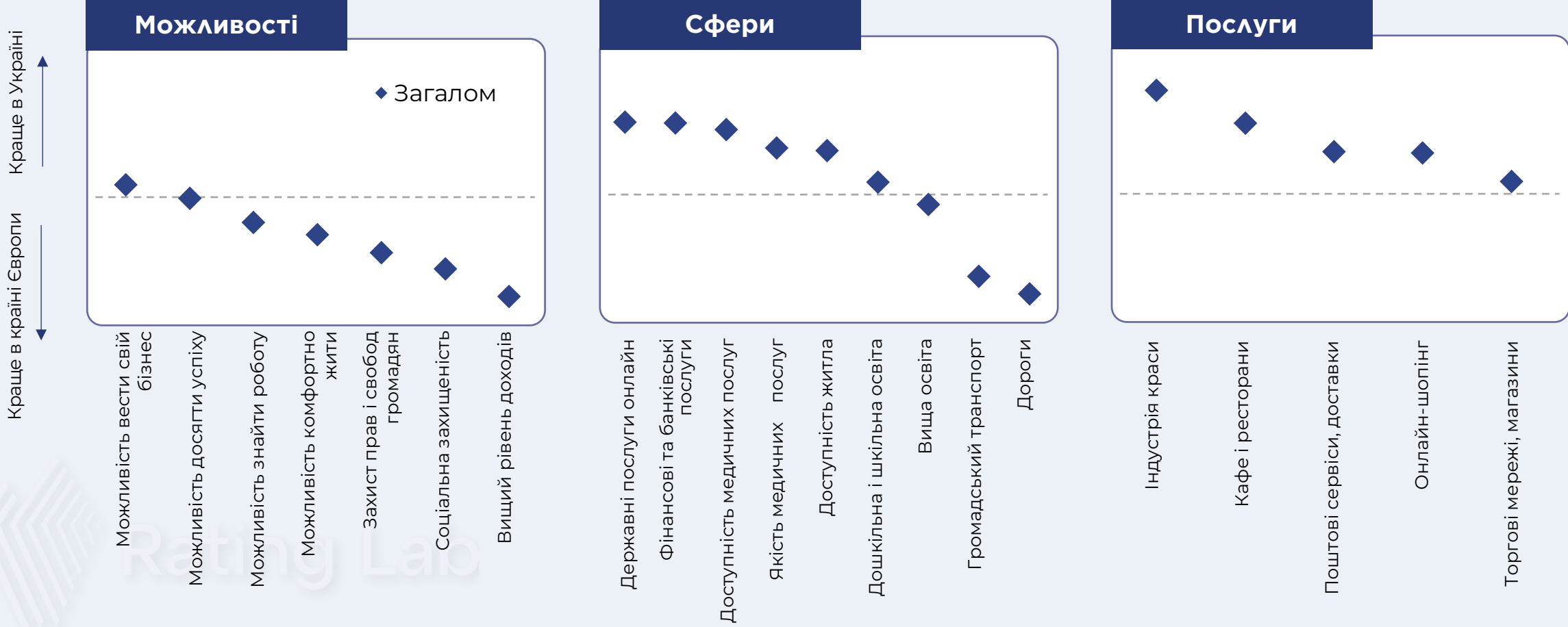
	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
Онлайн-шопінг	.760		
Фінансові, банківські послуги	.723		
Кафе і ресторани	.720		
Поштові сервіс, доставки	.716		
Державні онлайн послуги	.685		
Індустрія краси	.662		
Торгові мережі, магазини	.655		
Якість медичних послуг		.762	
Доступність медичних послуг		.753	
Дошкілька і шкільна освіта		.702	
Вища освіта		.661	
Доступність житла		.474	
Громадський транспорт			.754
Дороги			.726

Порівняння можливостей та сфер

Загалом

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Порівняння можливостей та сфер

Фіксується чітка залежність: чим довше українці перебувають за кордоном, тим кращі оцінки дають країні перебування.

Всі, хто нещодавно приїхав оцінюють Україну краще, далі йдуть ті, хто живе близько року – обидві групи ще не пройшли адаптацію, не звикли, часто переїхали не усвідомлено в пошуку кращого життя, а через війну. Зазвичай це швидкі і не такі обґрунтовані рішення (окрім безпеки).

Ті, хто живе декілька років і поїхали з України не через війну, а якраз за кращими можливостями, їх оцінки – на користь Європи. До того ж ситуація з можливостями в Україні дійсно могла стати кращою за останні декілька років.

Жінки краще оцінюють всі можливості, сфери і послуги в Україні, чоловіки більше схиляються у бік Європи. Особливо привабливо з точки зору жінок виглядають досягнення та зайнятість в Україні, більшість сфер та послуг. Важливо, що більшість жінок поїхали після початку повномасштабного вторгнення по програмі прихистку, отже, їх оцінки – це оцінки біженців, а не людей, які свідомо обрали переїзд за кордон в пошуках кращого життя.

Лише в одному збігаються думки українських жінок і чоловіків: в оцінках рівня доходів в Європі, якості європейських доріг та що житло таки доступніше в Україні.

Оцінки за віком респондентів розподілені достатньо щільно. Хоча загалом старші менш вимогливі і дають оцінки країні перебуванні вищі ніж молодші. Особливо це стосується державних онлайн послуг, банківських послуг, сервісів доставки, шопінгу, кафе і ресторанів, індустрії краси – можливо молодші користувались частіше такими послугами загалом і оцінюють їх краще в Україні.

В доступності та якості медичних послуг, доступності житла старші теж дещо менше бачить переваг української системи. Молодь (16-25 років) дещо краще оцінює вищу освіту в Європі, бо це їх пріоритет, можливо вони вже з нею познайомилися, бо навчаються в Європі або розглядають таку можливість.

Можливості знайти роботу найбільш чутливі до зайнятості: ті, хто з різних причин не має в Європі роботи, оцінюють можливості знайти її в Україні краще. Оскільки робота пов'язана напряду з розумінням успіху, то непрацюючі досягнення успіху в Україні оцінюють краще.

Ще одна чітка залежність: чим вищі доходи респондентів, тим кращі оцінки вони дають країні перебування. Найбільша різниця в оцінках людей, чиї доходи з переїздом погіршилися або не змінилися.

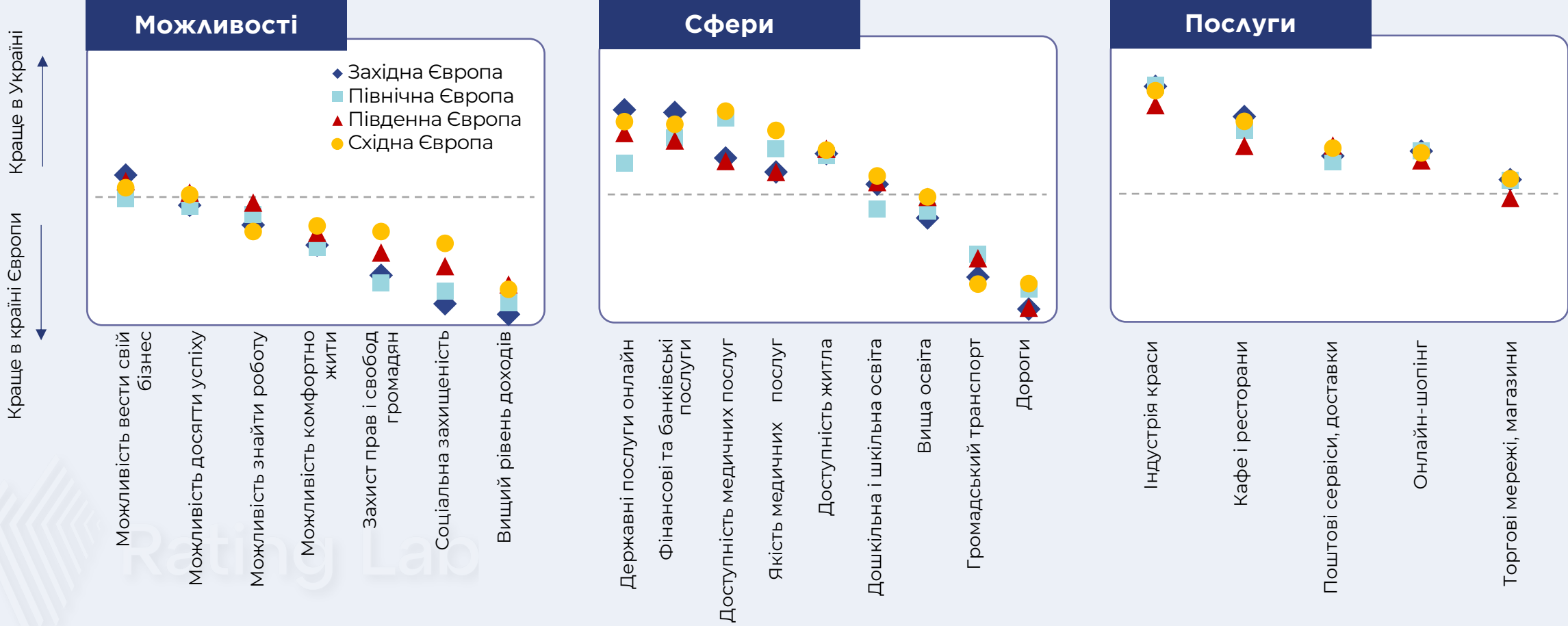
Дохід є взаємопов'язаним із розумінням можливостей: люди, які мають високі доходи зазвичай мають більшу мотивацію досягнень, цілепокладання, розуміння можливостей та їх використання. Малозабезпечені частіше мають мотивацію уникнення невдач, більше покладаються на інших, їм складно діяти в нових умовах, бачити нові можливості, особливо в тих обставинах, за яких вони опинилися за кордоном.

Порівняння можливостей та сфер

Регіони Європи

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

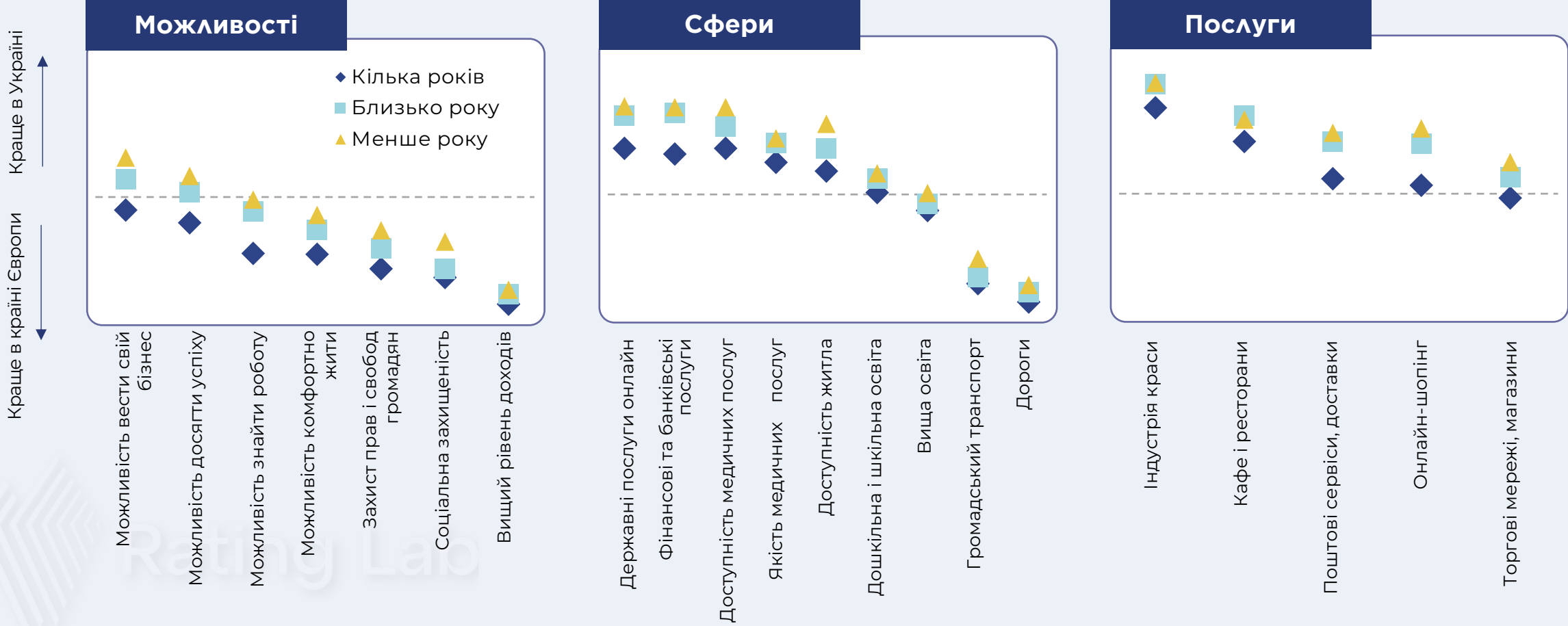

Порівняння можливостей та сфер

Тривалість проживання

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

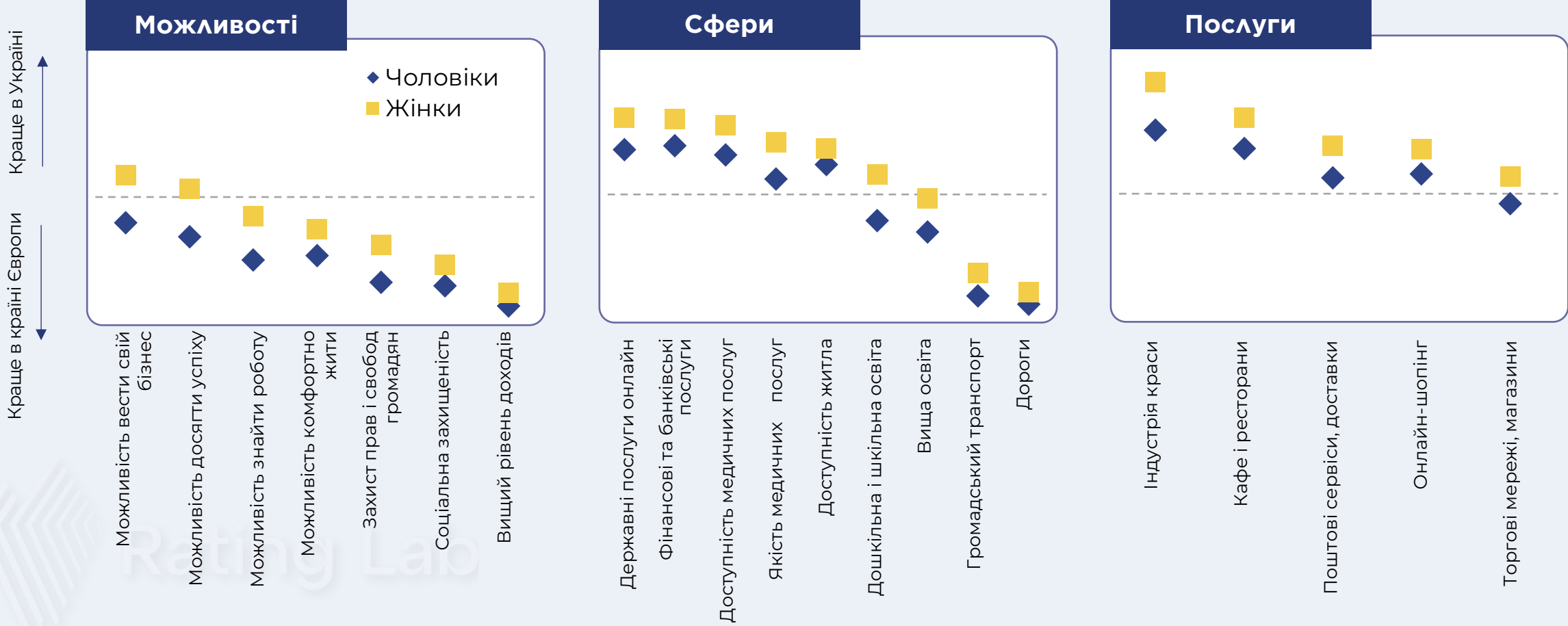

Порівняння можливостей та сфер

Стать

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

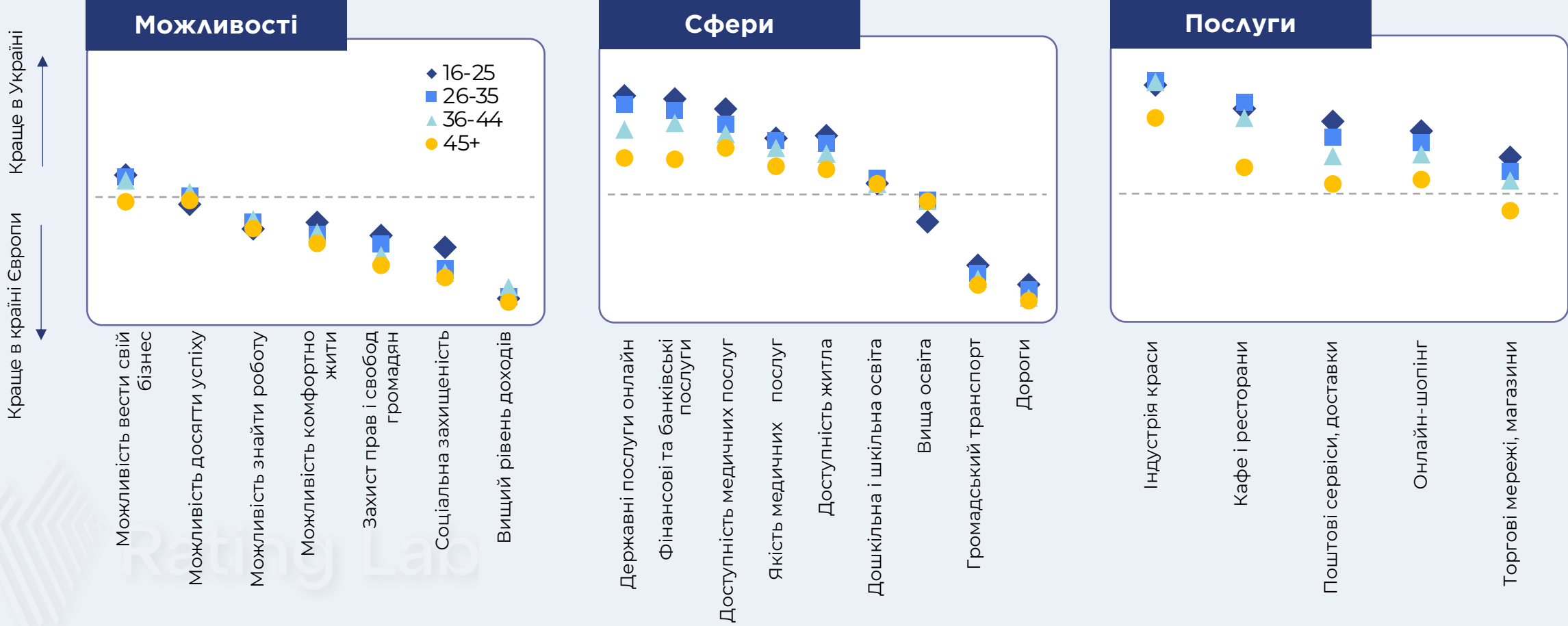

Порівняння можливостей та сфер

Вік

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

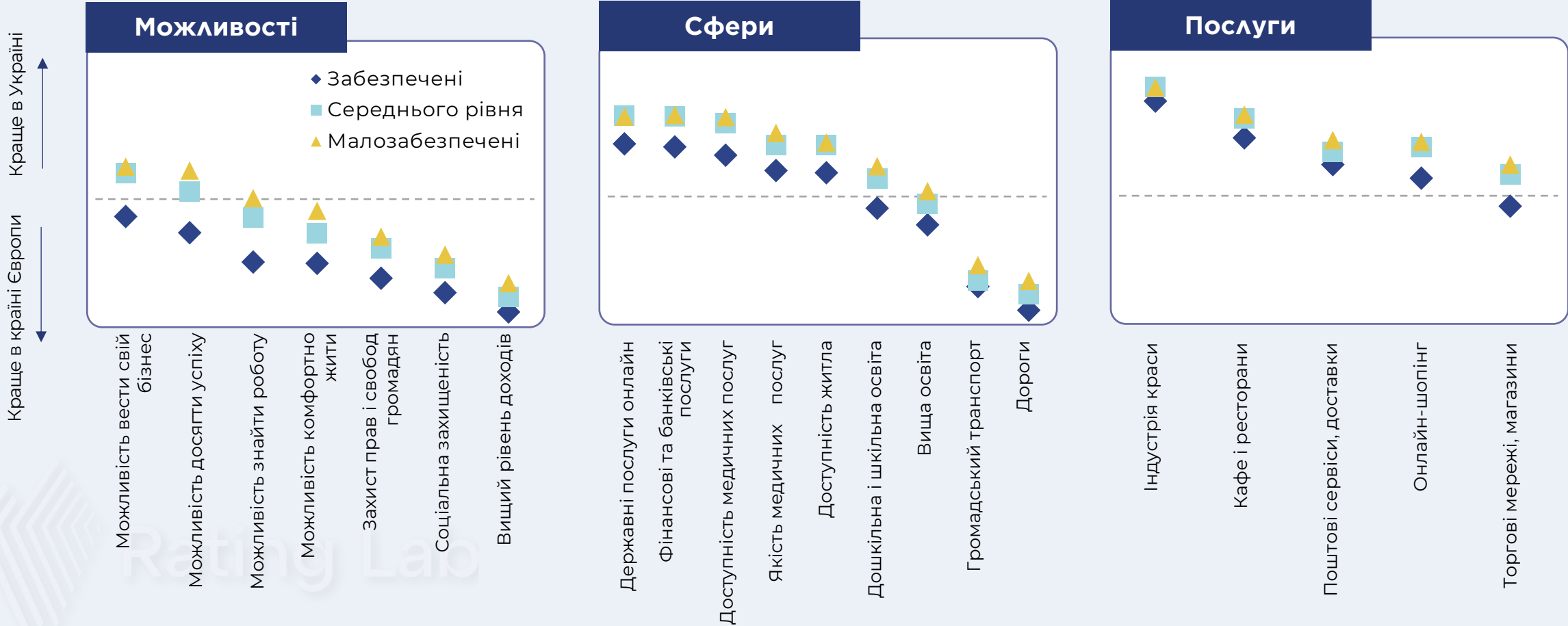

Порівняння можливостей та сфер

Дохід

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

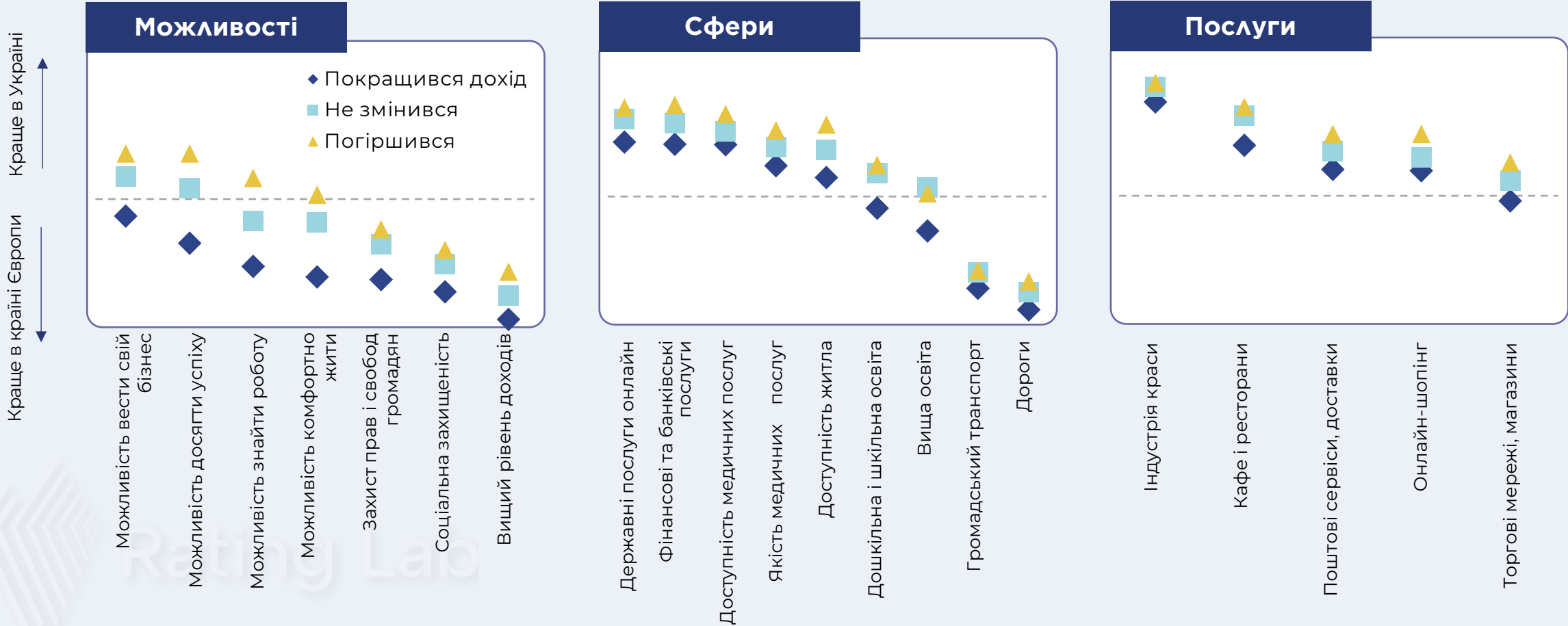

Порівняння можливостей та сфер

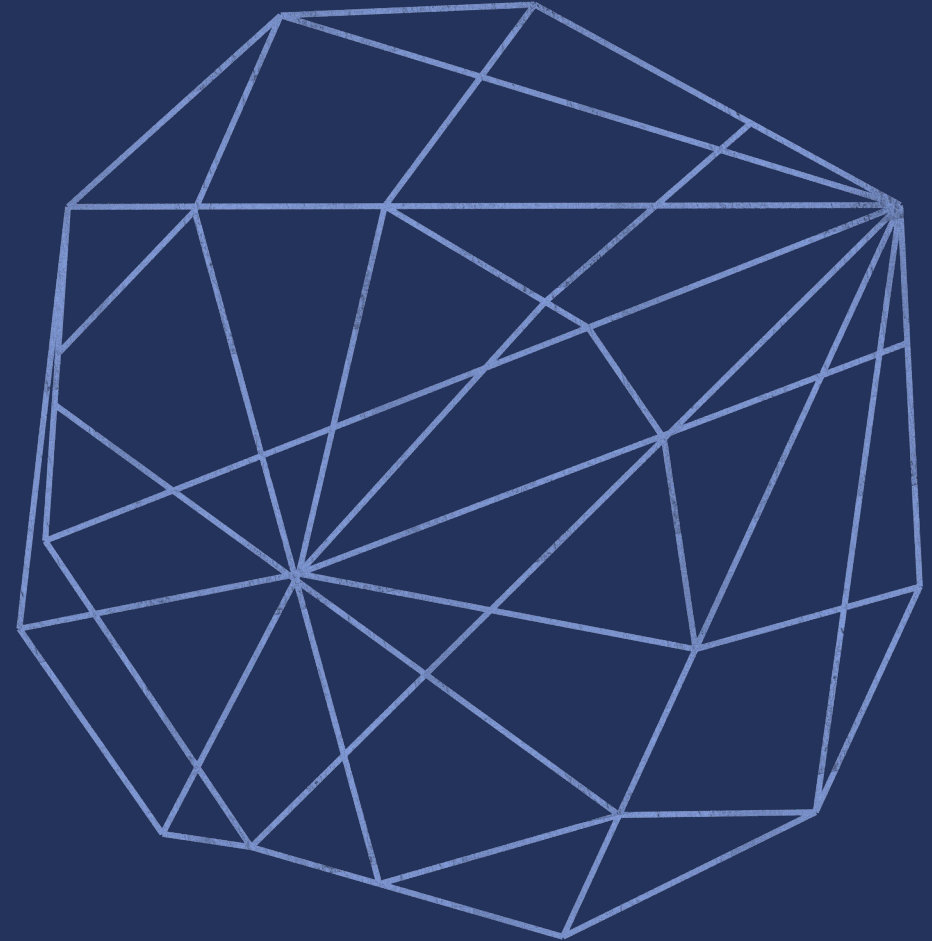
Зміна доходів

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

РОЗДІЛ 3

Корупція, бюрократія, податки

Порівняння України з країною перебування

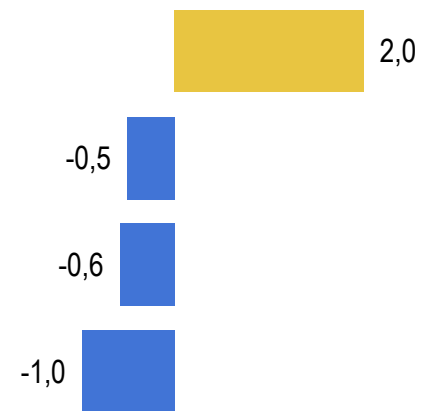
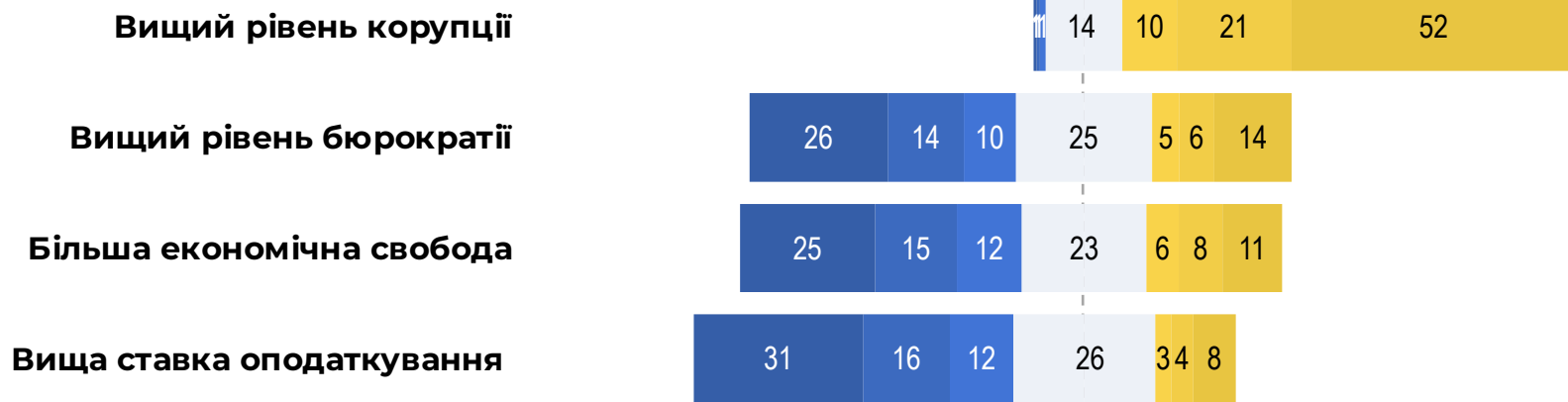
На Вашу думку, де вищий рівень..?

Індекс обмежень

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

■ ВИЩЕ у країні перебування ■ ВИЩЕ в Україні

← Вище в країні Європи Вище в Україні →

Порівняння України з країною перебування

Україна дуже програє європейським країнам у рівні корупції, однак щодо бюрократії та ставок оподаткування, то вдома, на думку більшості, більш сприятливий клімат, ніж в Європі.

84% вважають, що в Україні рівень корупції вищий, ніж в Європі (3%). Натомість рівень бюрократії вищий в Європі (50%), ніж в Україні (25%). Також, на думку опитаних, рівень оподаткування в Європі вищий (59%), ніж в Україні (16%). Однак, за рівнем економічної свободи Україна (25%) поступається Європі (52%), як і за рівнем доходів (3% проти 87%).

Кореляційний аналіз показав, що існує зв'язок між відповідями на питання про доходи і економічну свободу ($r=0.41^{**}$ - чим вища економічна свобода, тим вищі доходи), а рівень бюрократії пов'язаний зі ставкою оподаткування ($r=0.34^{**}$ - чим більша бюрократія, тим вищі податки). Також оцінка високого рівня бюрократії в країні перебування напряму пов'язана з оцінкою державних й фінансових онлайн-послуг, які значно гірші у Європі у порівнянні з Україною. Найвища бюрократія і податки вважається, у країнах Західної Європи.

Крім того є від'ємна кореляція питання про корупцію і доходи ($r= -0.32^{**}$ - чим чим вища корупція, тим нижчі доходи або чим вища корупція, тим нижча економічна свобода ($r= -0.21^{**}$). Це як раз те, в чому Україна програє Європі і це напряму пов'язано з корупцією, бо там, де вона є, немає ні хороших доходів для більшості, ні економічної свободи, бо економічні можливості надаються через корупційні схеми.

4% українців давали хабар посадовій особі в країні перебування. Стільки ж відмовились відповідати. Найчастіше це було в країнах Південної Європи.

У порівнянні з Україною, з питань корупції європейські країни виглядають привабливо: лише 5% вважають, що в країні перебування присутній високий рівень корупції, 24% - середній, тоді як в Україні – це 79% і 18% відповідно.

Водночас, ті українці, які давали хабар в країні перебування, оцінюють рівень корупції в Європі вище – 45% (середній або високий рівень); серед тих, хто не давали таких лише 27%. Найбільш корупційними для наших громадян виявилися країни Південної (38% вважають, що корупція присутня на середньому або високому рівні) та Східної Європи (35%), найнижчий – у Західній (14%) та Північній Європі (14%).

Оцінка рівня корупції пов'язана з:

- **тривалістю проживання:** чим менше людина живе в країні, тим нижче оцінює корупцію: для тих, хто живе менше півроку корупція присутня у 17%; кілька років – 33%. Вони мають менше досвіду взаємодії з різними установами та досвіду життя в країні в цілому, тому їх уявлення більш позитивні.
- **зайнятістю:** найкраще оцінюють корупцію ті, хто навчаються: 23% не стикалися з нею зовсім, лише 19% підтверджують її наявність; а ті, хто працюють, мають більший соціальний досвід, то ж частіше стикаються з фактами корупції.

Оцінка рівня корупції

Чи доводилося Вам особисто давати посадовій особі в країні Вашого перебування подарунок для вирішення особистого питання?

	РЕГІОНИ ЄВРОПИ		РЕГІОН В УКРАЇНІ	
Південна Європа	8	3	Захід	7 2
Східна Європа	5	4	Центр	5 3
Західна Європа	3	4	Південь	4 4
Північна Європа	2	3	Схід	4 3
			Київ	2 5

Як Ви оцінюєте рівень корупції в...?

- Високий
- Середній
- Низький
- Немає відповіді
- Відсутня корупція

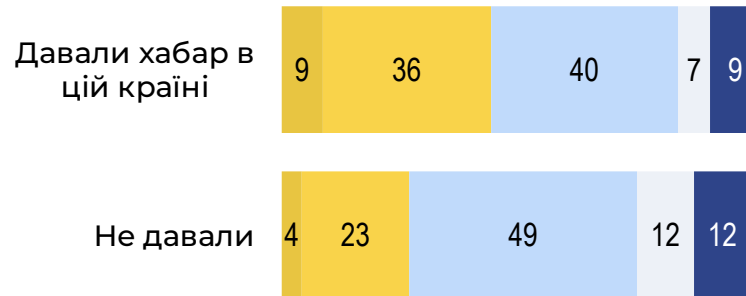

Оцінка рівня корупції

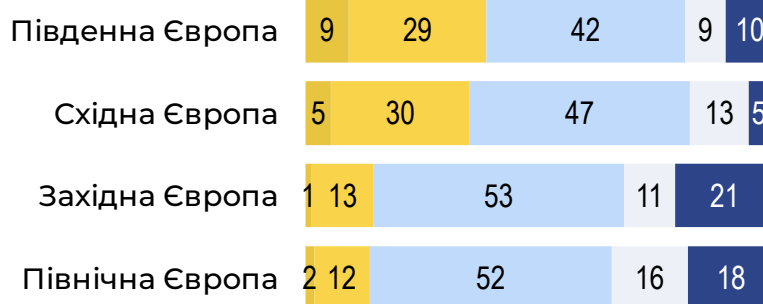
Як Ви оцінюєте рівень корупції в країні перебування?

■ Високий ■ Середній ■ Низький ■ Немає відповіді ■ Відсутня корупція

ДАВАЛИ ХАБАР В ЄВРОПІ

РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ. ЗАЙНЯТІСТЬ

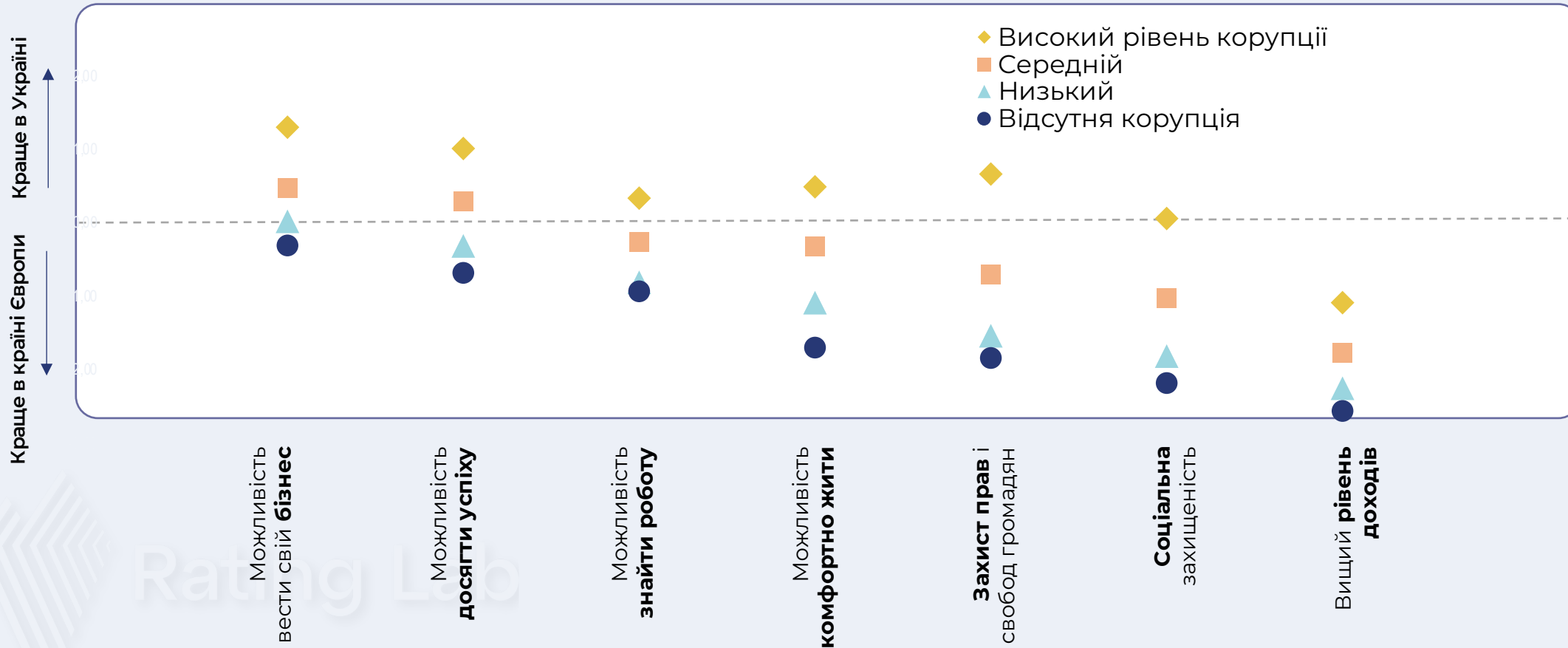

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

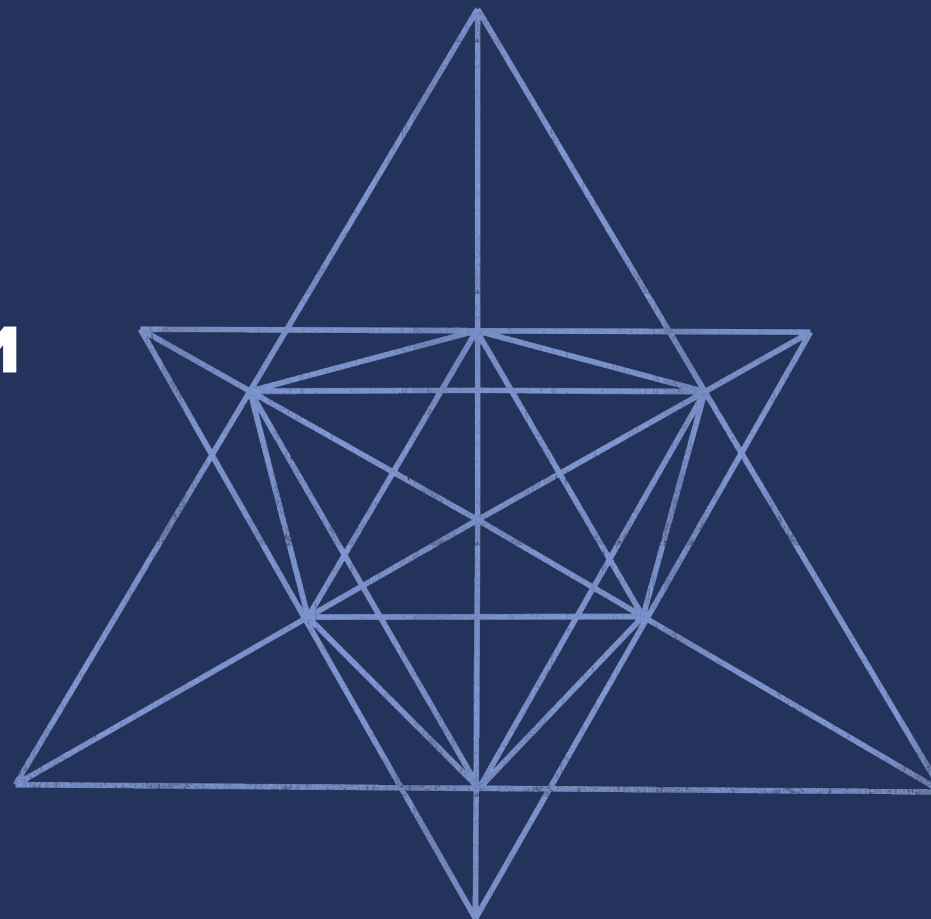
Рівень корупції в країні перебування

На Вашу думку, де кращий рівень таких можливостей?

РОЗДІЛ 4

Залишатися чи повертатися? Наміри та мотиви українців

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

49% українців, які переїхали після вторгнення, не хотіли б залишитися жити за кордоном. Навіть серед українців, які переїхали в Європу до вторгнення, таких 40%. Майже кожен п'ятий вагається з рішення повертатися чи залишатись, решта – думають над тим, щоб залишитись на постійне проживання за кордоном. Насправді, можливість залишитися залежить не лише від бажань, а від інших обставин: можливостей, наявності роботи, дозволу на проживання, можливості навчатися дітям, зміни особистих обставин. Тому не можна сказати, що саме така кількість наших громадян залишиться або повернеться в Україну.

Серед цілей цього дослідження було визначити чинники, які це обумовлюють.

Регресійний аналіз показав, що попри те, що опитані в абсолютній більшості оцінили послуги в Україні на значно вищому рівні, ніж в Європі, найбільше на рішення повертатися або залишатися за кордоном впливають інші фактори:

- 1) Можливості. Передусім йдеться про можливість комфортно жити і досягти успіху.** Дещо менше: можливості вести власний бізнес і знайти роботу.
- 2) Освіта і доступність житла.** Попри те, що цей фактор менш сильний, але все рівно значимий.

Незначний вплив мають рівні інфраструктури, соціальної захищеності та захисту прав і свобод.

Натомість високий рівень бюрократії та оподаткування в Європі має значно менший вплив на ці рішення, як і високий рівень корупції в Україні.

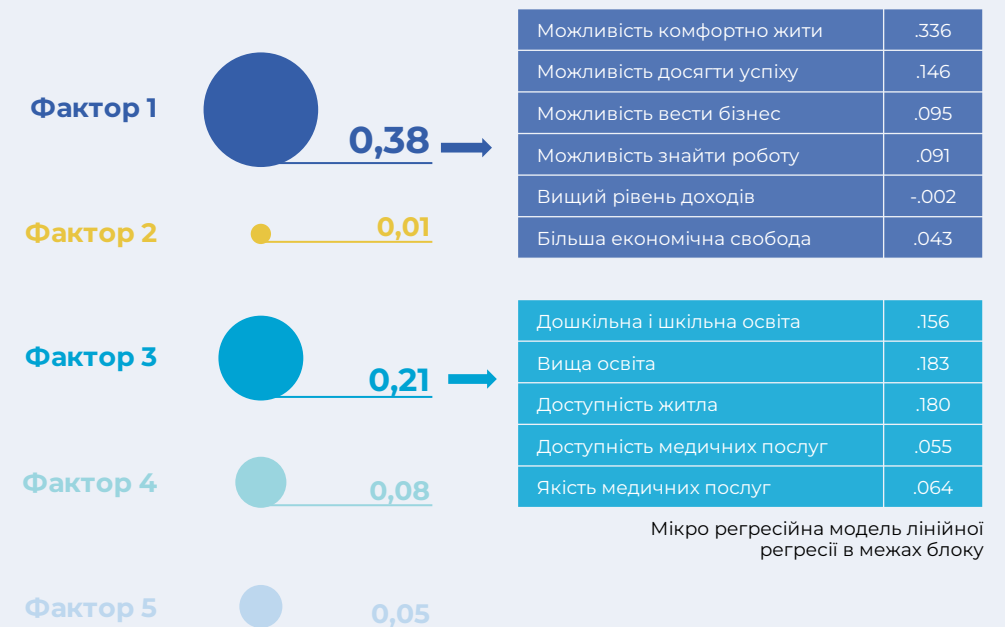
Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Фактори

Рішення з 5 факторів пояснює 56% дисперсії, наведено повернуту матрицю компонентів

	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 4	Фактор 5
Можливість досягти успіху	0,75				
Можливість вести свій бізнес	0,68				
Можливість знайти роботу	0,67				
Більша економічна свобода	0,62				
Можливість комфортно жити	0,60			0,35	
Вищий рівень доходів	0,49			0,47	
Онлайн-шопінг		0,76			
Кафе і ресторани		0,71			
Поштові сервіси, доставки		0,70			
Торгові мережі, магазини		0,69			
Індустрія краси		0,67			
Фінансові та банківські послуги		0,66			-0,30
Державні послуги онлайн		0,59			-0,37
Якість медичних послуг		0,33	0,72		
Доступність медичних послуг		0,34	0,72		
Дошкільна і шкільна освіта			0,69		
Вища освіта			0,65		
Доступність житла	0,35		0,38		
Дороги				0,65	
Громадський транспорт				0,55	
Соціальна захищеність	0,44		0,36	0,52	
Захист прав і свобод громадян	0,46		0,37	0,51	
Вищий рівень бюрократії					0,77
Вища ставка оподаткування					0,75
Вищий рівень корупції				-0,70	

Фактори що найбільше впливають на рішення залишитись чи повернутись

Визначено за моделлю лінійної регресії, наведено стандартизовані Бета коефіцієнти, чим більший показник – тим більша сила впливу фактору на залежну змінну ймовірності неповернення. Модель пояснює 42% варіації змінної неповернення.

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Бажання залишитися або повернутися пов'язано також з низкою обставин (наведено у порядку від найбільш значимих за результатами регресійного аналізу):

- **Дохід:** для малозабезпечених Україна є більш привабливою, для забезпечених більш привабливою є вже Європа. Покращення рівня доходів після переїзду теж дуже суттєво впливає на бажання залишитися в країні перебування.
- **Віра в перемогу:** ті, хто не вірить в перемогу, точно хоче залишитись; ті, хто вважають, що перемога буде за кілька місяців, хочуть найбільше додому. Чим довше триватиме війна, тим менше бажання буде повертатися.
- **Рівень володіння мовою:** ті, хто має високий рівень мови в більшості прагнуть залишитися за кордоном. Мова – це і адаптація, і можливість працювати, мати доходи, спілкуватися, вчитися. Її відсутність і необхідність вчити (а вивчити мову може далеко не кожен, особливо в старшому віці) є суттєвою перепорою, бо жити без мови – це бути в соціальній ізоляції і мати низький соціальний статус та некваліфіковану роботу.
- **Ставлення місцевих, випадки дискримінації:** випадки дискримінації українців не сприяють бажанню залишитися. Ставлення місцевих також визначає динаміку: тепле ставлення сприяє бажанню залишитися, холодне – ні. Фактор корупції теж впливає: ті, хто давали хабар або вважають, що в країні є корупція, більше хочуть повертатися. Загалом чим кращі умови проживання в країні, тим менше бажання повертатися.

- **Стать, вік, наявність та вік дітей:** чоловіки значно більше орієнтовані залишитися, ніж жінки. Вікові відмінності є нелінійними, але і жінки, і чоловіки середнього віку менше орієнтовані на повернення в Україну, ніж наймолодші (16-24) та найстарші (45-55+). Найбільше хочуть повернутися додому найстарші жінки: ймовірно їм важче адаптуватися, знайти роботу, вивчити мову, розширити своє соціальне коло. Вік дітей принципово не впливає на бажання повернутися, українці з дітьми шкільного віку лиш дещо більше думають про те, щоб залишитись.
- **Зайнятість:** найбільше бажаючих повернутися в Україну серед тих, хто не працює або працює в Україні. Хто знайшов роботу в Європі – більше вагаються.
- **Частота відвідування України, регіон України, тривалість проживання:** серед тих, хто жодного разу не їздив в Україну з моменту переїзду, найменша кількість бажаючих повернутися. Йдеться передусім про українців, які виїхали зі Сходу та Півдня країни. Частота подорожей країною перебування чи Європою навпаки пов'язані із бажанням повернутися: ті, хто часто подорожують, частіше хочуть повернутися. Можливо ті, хто хочуть повернутися, сприймають життя за кордоном зараз як можливість побачити країну поки вони тут – поєднання проживання і туризму (встигнути подивитися країну). Тривалість перебування впливає лінійно: чим довше людина живе за кордоном, тим менше хоче повертатися в Україну.
- **Регіон Європи:** в Західній та Південній Європі бажаючих залишитися дещо більше, складно сказати чому так, бо якщо брати економічний та соціальний рівень – то це могла бути Західна та Північна Європа, але якщо брати клімат і сприятливі умови життя, то це вірогідно Південна.

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ Ні

Очікування перемоги. Регіони України

Зайнятість

Дохід. Зміна доходу за рік

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

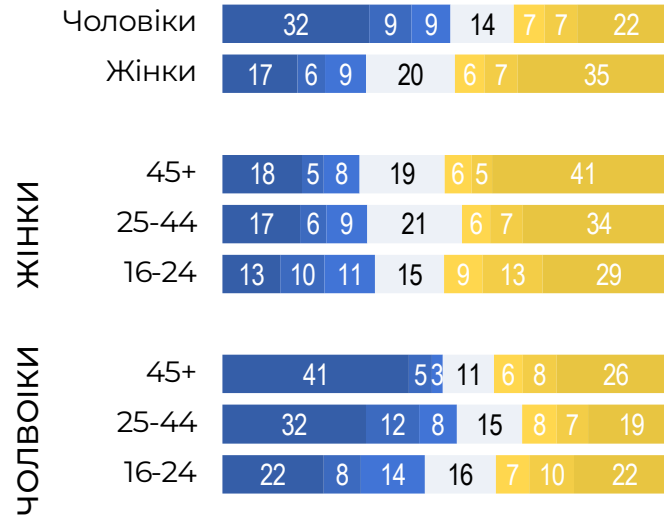
Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ Ні

Наявність та вік дітей

Стать. Вік

Рівень мови. Тривалість перебування

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ Ні

Корупція в країні перебування

Знають про випадки відмови українцям в роботі. Ставлення місцевих до українців

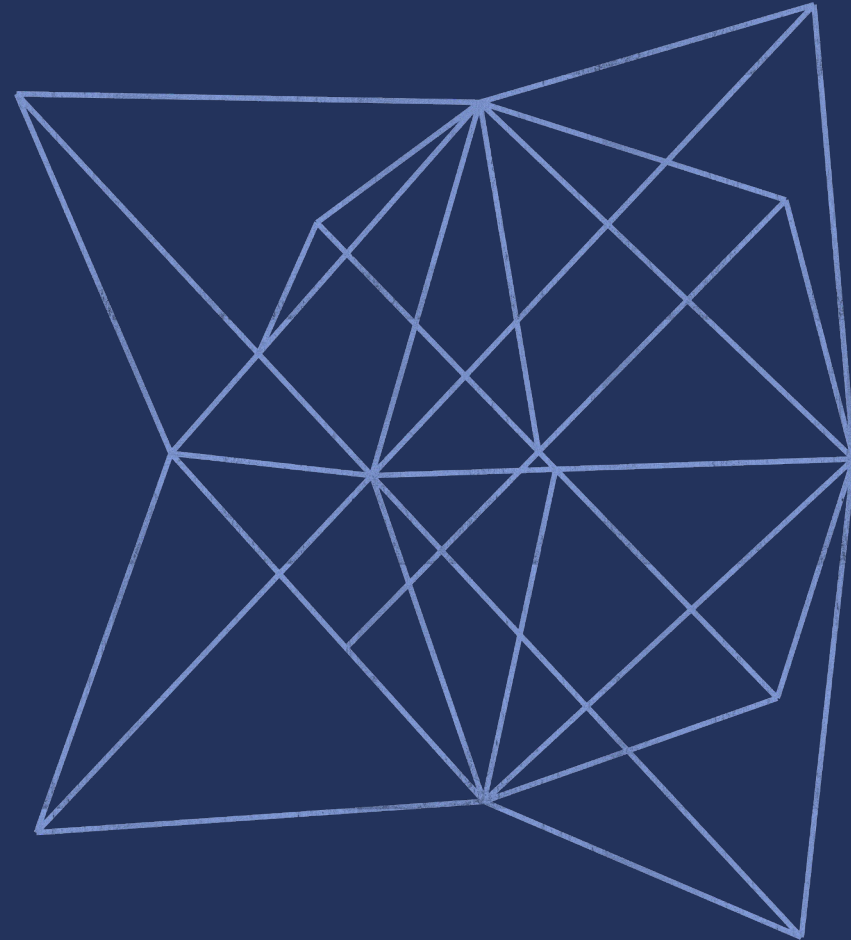

Регіони Європи. Умови проживання

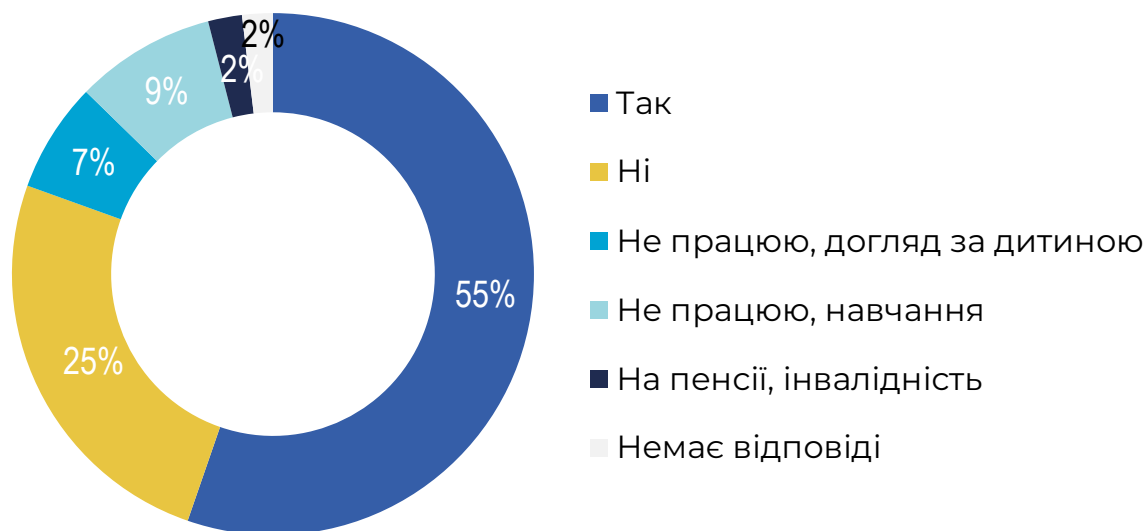
РОЗДІЛ 5

Занятість. Проблеми працевлаштування

Зайнятість

Чи маєте Ви роботу зараз?

49% опитаних українських біженців в Європі працевлаштовані. Серед тих, хто приїхав до вторгнення, - таких 74%.

Найбільше працевлаштованих українців у Східній Європі (67%), найменше – у Західній Європі (35%). Найменше працевлаштованих українців, які приїхали з Півдня та Сходу країни, а також з Києва. Хто добре володіє місцевою мовою – більшість працевлаштовані.

Серед тих, хто працевлаштований, понад 80% мають роботу в країні перебування, 14% – в Україні або одразу в кількох країнах.

Рівень працевлаштування серед чоловіків майже у 1,5 рази вищий, ніж серед жінок. Аналогічно серед респондентів, які не мають дітей, зайнятість вища, ніж серед тих хто мають (14% з них не працюють через догляд дитини). Чверть респондентів у віці 16-24 років не працюють через навчання.

~~Серед тих, хто не працевлаштований, чверть знаходяться в активному пошуку роботи, ще 39% думають над цим, водночас третина роботи не шукають.~~ Найменше опікуються пошуком роботи українці, які перебувають у Західній Європі. Жінки менше думають над пошуком роботи, ніж чоловіки, особливо в середньому віці.

Водночас, **роботу шукають українці, які активно вивчають місцеву мову, мають відносно низькі доходи, приїхали відносно недавно і шукають варіанти як залишитися в країні перебування на довше.**

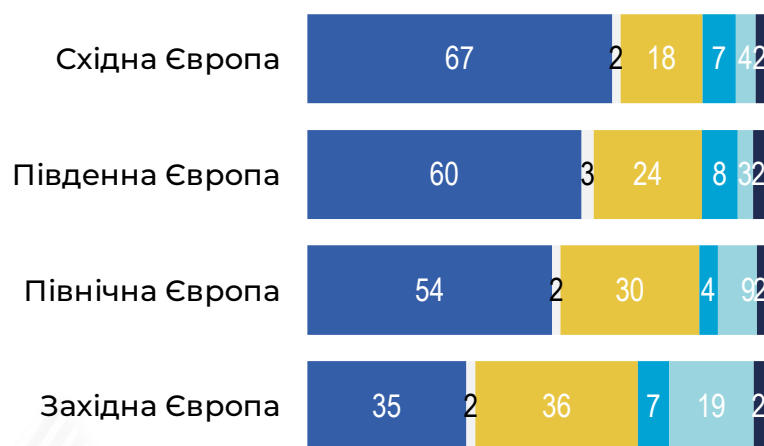

Зайнятість

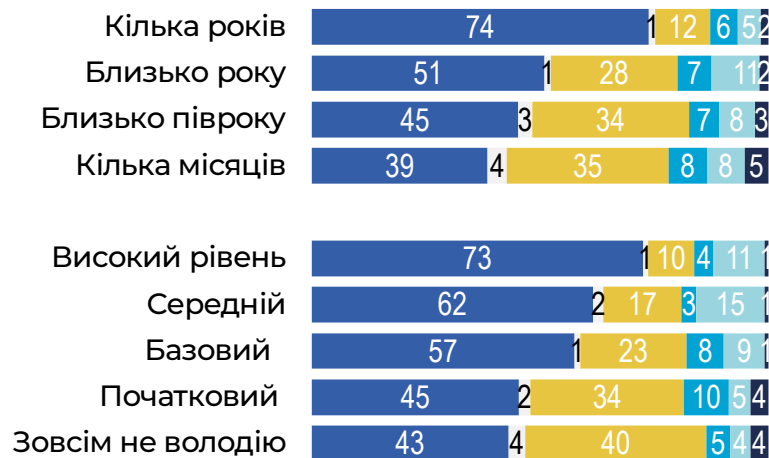
Чи маєте Ви роботу зараз?

■ Так ■ Не має відповіді ■ Ні ■ Не працюю, догляд за дитиною ■ Не працюю, навчання ■ На пенсії, інвалідність

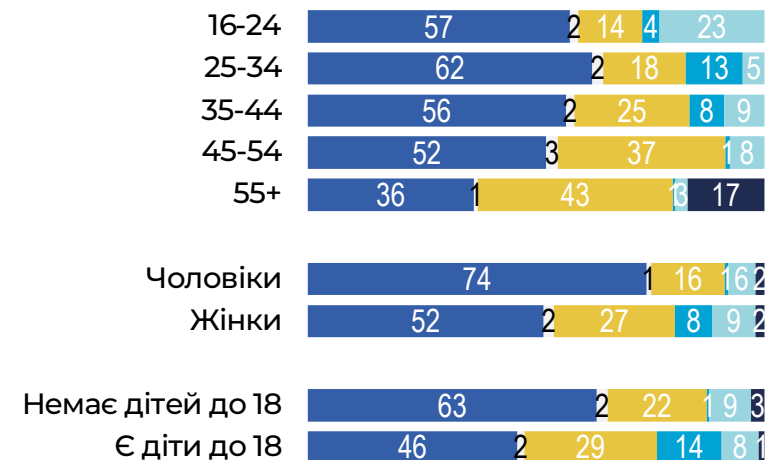
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ. ЗНАННЯ МОВИ

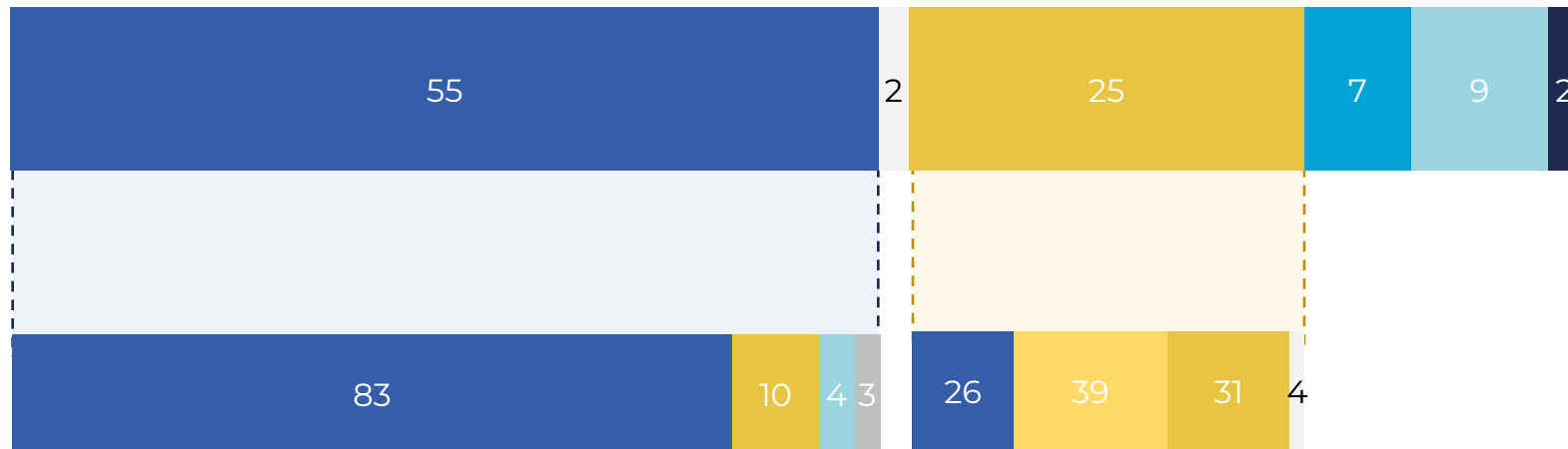
ВІК. СТАТЬ. НАЯВНІСТЬ ДІТЕЙ

Зайнятість

Чи маєте Ви роботу зараз?

■ Так
■ Немає відповіді
■ Ні
■ Не працюю, догляд за дитиною
■ Не працюю, навчання
■ На пенсії, інвалідність

Де Ви маєте роботу?

Серед тих, хто працює, N=1119

■ В країні перебування
■ В Україні
■ Маю в декількох країнах
■ Інше

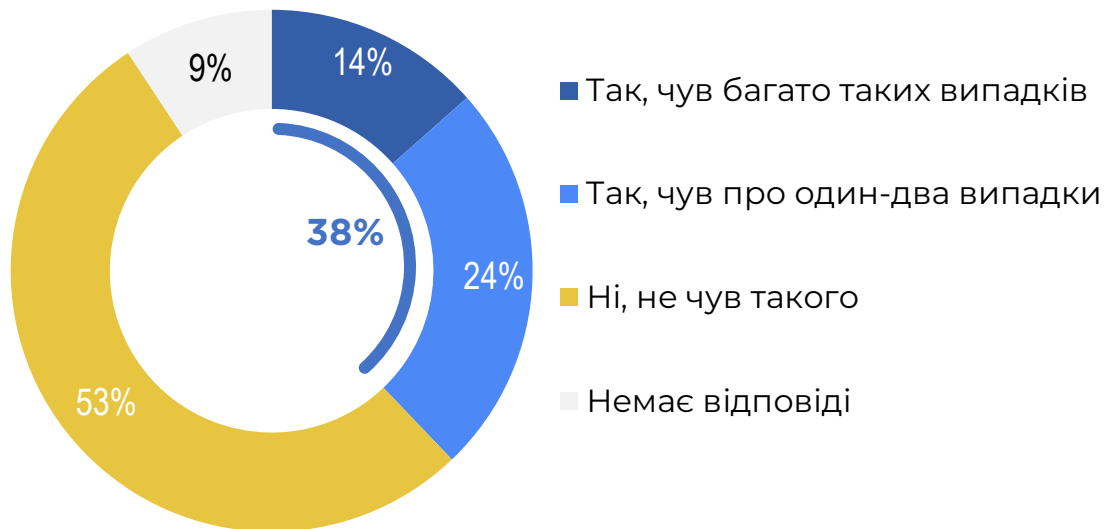
Чи шукаєте Ви зараз роботу?

Серед тих, хто не працює, N=500

■ Так, активно
■ Так, думаю над цим
■ Ні
■ Немає відповіді

Відмова українцям в роботі

Чи чули Ви про випадки у Вашій країні перебування коли українським біженцям відмовляли у працевлаштуванні?

Майже 40% опитаних українців в Європі чули про випадки відмови українським біженцям у працевлаштуванні, зокрема, 14% чули про багато прикладів, ще 24% - чули про поодинокі такі випадки. Серед тих, хто активно шукає зараз роботу, чули про такі випадки 57% опитаних.

Частіше про випадки відмови українським біженцям у працевлаштуванні говорять опитані, які перебувають у Східній Європі. Особливо популярна така думка серед української молоді, яка відносно недавно приїхала в Європу.

Найпоширенішими проблемами працевлаштування українців в Європі є мовний бар'єр (73%), некваліфікована робота (29%), низькооплачувана робота (19%), невизнання українського диплому про освіту (14%). Респонденти, які зараз в активному пошуку роботи додають сюди небажання роботодавців брати на роботу українців. Про останній фактор також часто говорять респонденти, які продовжують працювати в Україні. Також ті, хто працює в Україні, більше інших бачать проблемою некваліфіковану роботу, й можливо тому не хочуть змінювати українську роботу на неї.

Якщо мовний бар'єр відносно частіше називався респондентами у Західній Європі, то низько оплачувана робота, небажання брати на роботу українців – в Східній. Про те, що робота знаходиться далеко від дому частіше говорили респонденти, які перебувають в Північній Європі, про невизнання українських дипломів – у Південній.

Відмова українцям в роботі

Чи чули Ви про випадки у Вашій країні перебування коли українським біженцям відмовляли у працевлаштуванні?

■ Так, чув багато таких випадків ■ Так, чув про один-два випадки ■ Немає відповіді ■ Ні, не чув такого

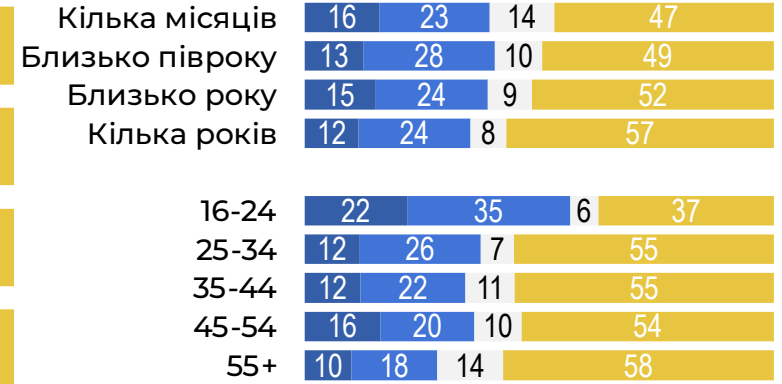
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ЗАЙНЯТІСТЬ

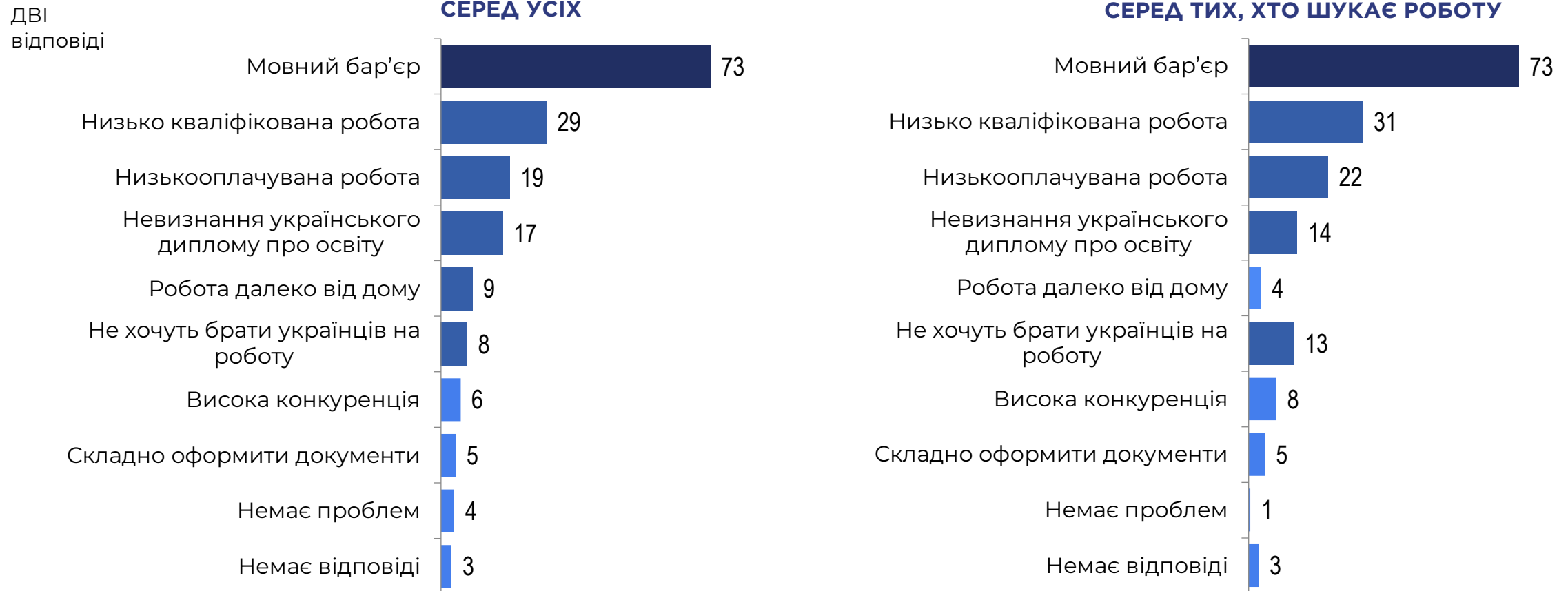
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ. ВІК

Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

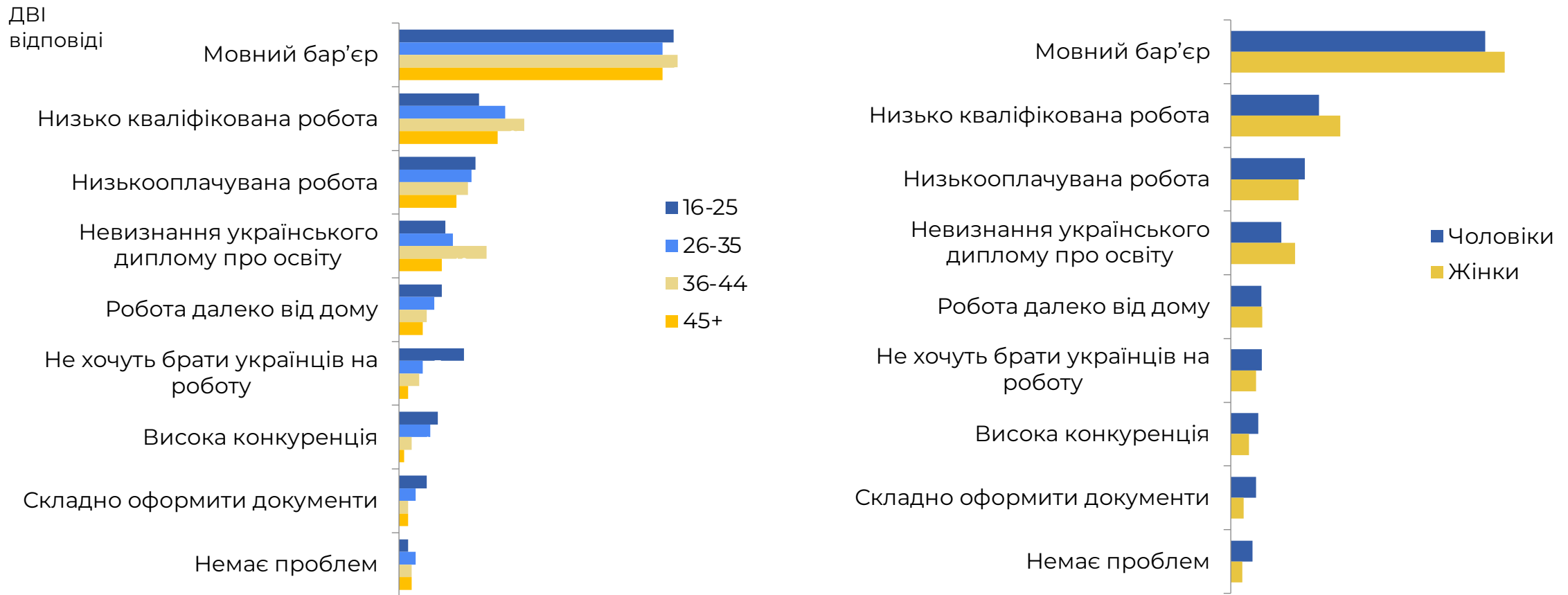
Дві відповіді

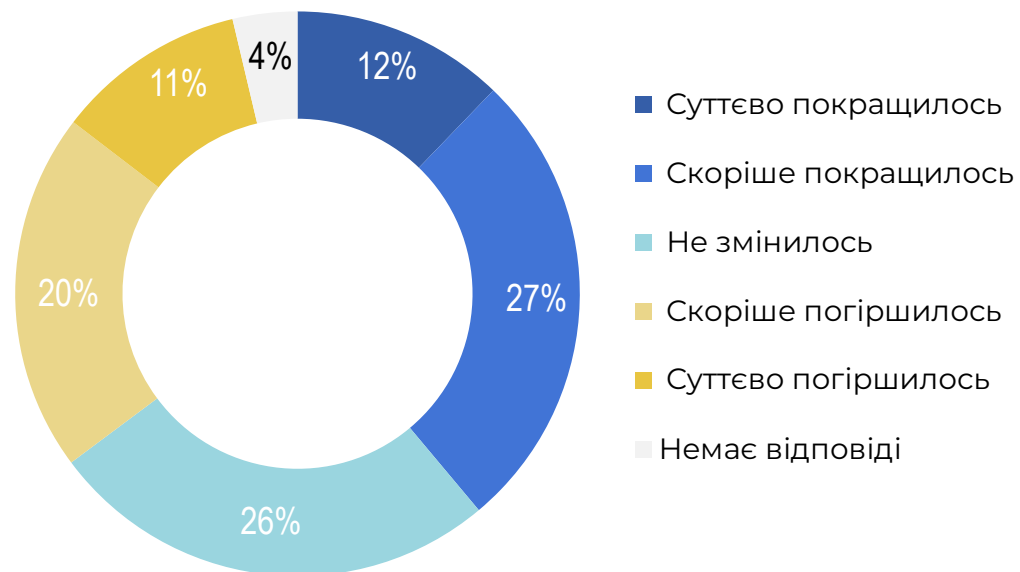
Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

Зміна матеріального становища

Як змінилось Ваше матеріальне становище за останній рік?

У майже 40% опитаних українців покращилось матеріальне становище за останній рік, чверть – не змінилось і у третини – погіршилось. Серед українців, які виїхали до вторгнення, таких майже половина.

Чим довше українці перебувають у Європі, тим кращу вони мають динаміку зміни матеріального стану за останній рік.

Існує пряма залежність: серед тих, хто має роботу в країні перебування, більшість своє матеріальне становище покращили, тоді як у непрацюючих або тих, хто продовжує працювати в Україні – все навпаки.

Важливо, що більшість студентів теж покращили свій матеріальний стан. Тоді як погіршення відбулося у людей середнього та старшого віку, частіше у жінок.

Найбільше українців, які покращили свій матеріальний стан за останній рік, перебувають у Північній та Західній Європі.

Зміна матеріального становища

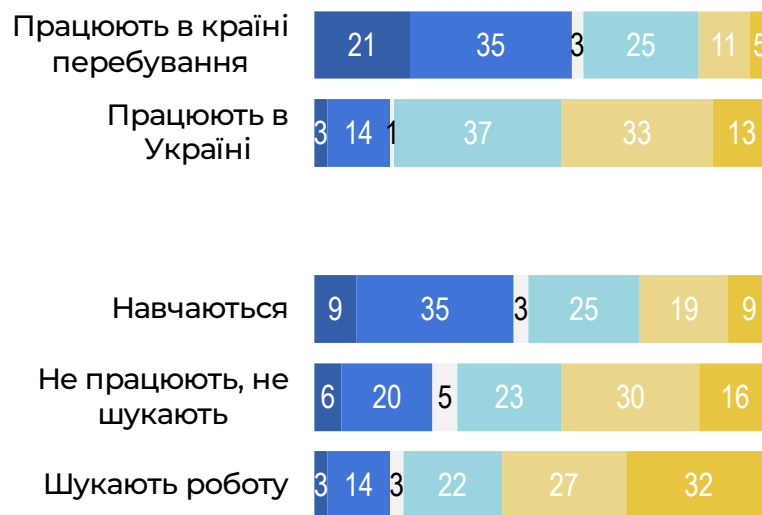
Як змінилось Ваше матеріальне становище за останній рік?

■ Суттєво покращилось ■ Скоріше покращилось ■ 0% Немає відповіді ■ Не змінилось ■ Скоріше погіршилось ■ Суттєво погіршилось

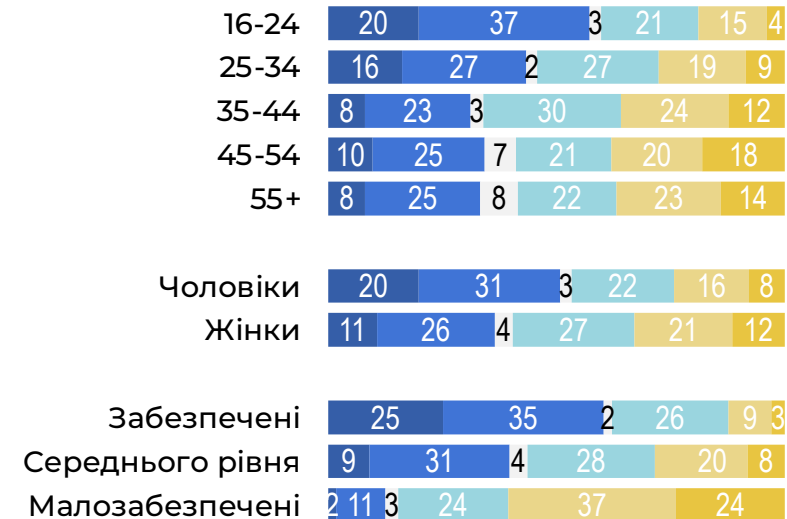
РЕГІОНИ ЄВРОПИ. ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

ЗАЙНЯТІСТЬ

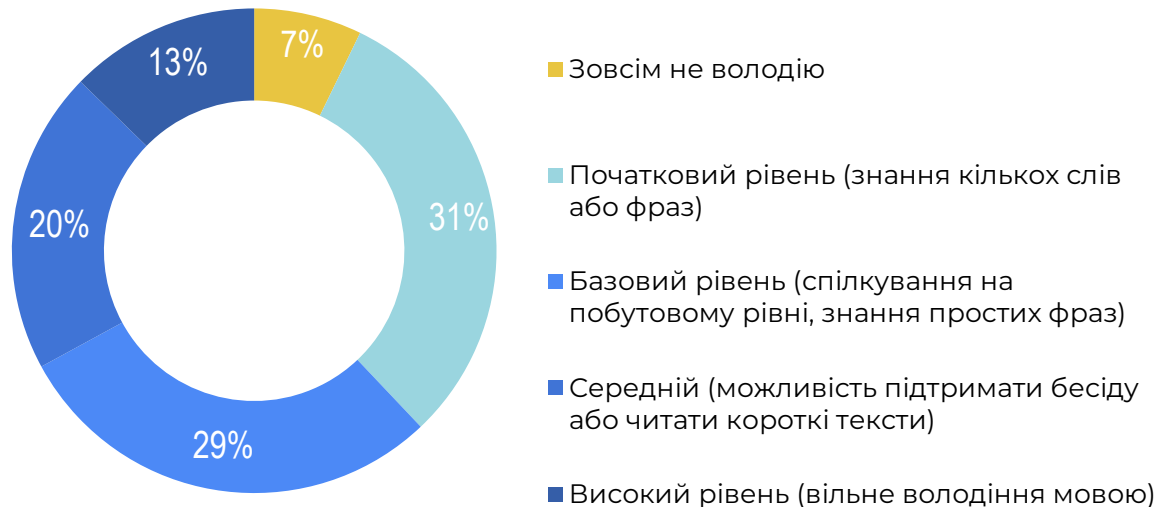
ВІК. СТАТЬ. ДОХІД

Знання мови

Як би Ви оцінили свій рівень знання мови країни, у якій Ви перебуваєте?

Лише **13%** опитаних українців в Європі володіють мовою країни перебування на високому рівні, ще 20% - на середньому, який дозволяє підтримати бесіду або читати короткі тексти. 29% - мають базовий рівень, який дозволяє спілкуватися на побутовому рівні і передбачає знання простих фраз. Решта – початковий рівень або взагалі не володіють.

Найкращий рівень володіння мовою в українців, які перебувають у Південній та Східній Європі, найгірший – у Північній.

Чим довше українці перебувають у Європі, тим вищий рівень володіння місцевою мовою вони демонструють. Адже серед українців, які тут більше ніж кілька років, 58% мають високий або середній рівень, тоді як серед тих, хто тут кілька місяців – лише 7%.

Найгірше ці навички даються старшим людям. Молодь демонструє значно більший прогрес.

Майже 40% українців відвідують курси вивчення мови країни перебування, ще 20% планують це зробити. Найчастіше мовні курси відвідують українці, які перебувають у Західній (61%) та Північній (55%) Європі, найрідше – у Східній (24%). Найчастіше вивчають мову студенти, або ті, хто перебуває в пошуку роботи.

Мовні курси частіше відвідують люди середнього і передпенсійного віку.

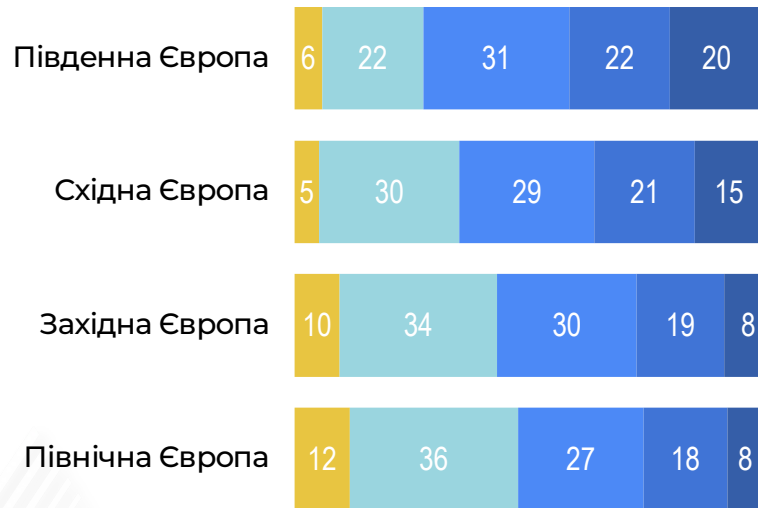

Знання мови

Як би Ви оцінили свій рівень знання мови країни, у якій Ви перебуваєте?

■ Зовсім не володію
 ■ Початковий рівень
 ■ Базовий рівень
 ■ Середній рівень
 ■ Високий рівень

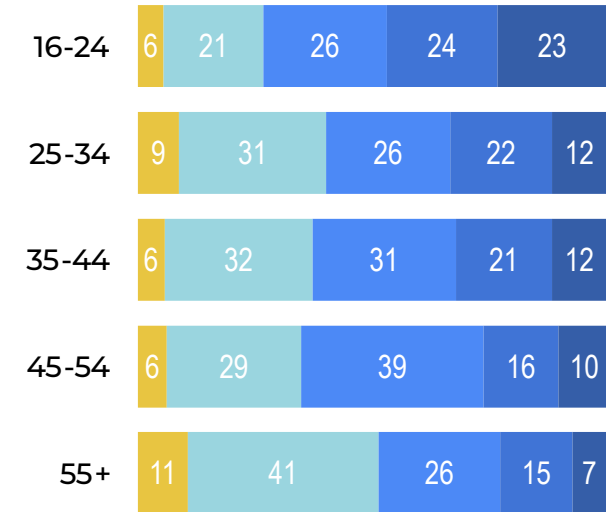
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ЗАЙНЯТІСТЬ. ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

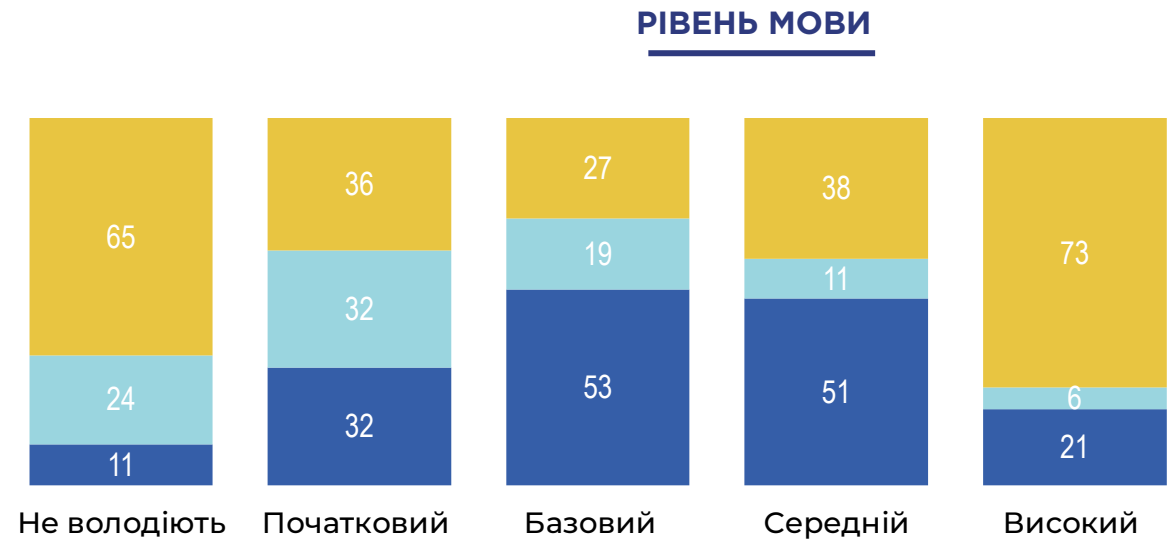
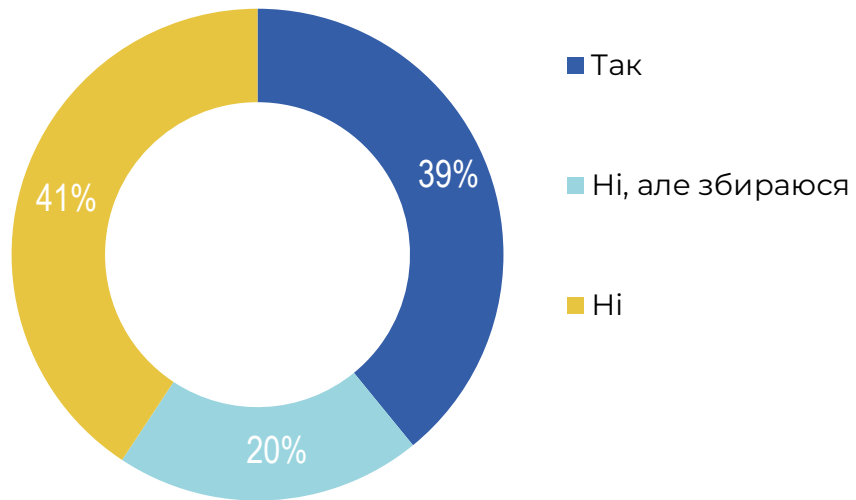

ВІК

Вивчення місцевої мови

Чи відвідуєте Ви курси вивчення місцевої мови?

Вивчення місцевої мови

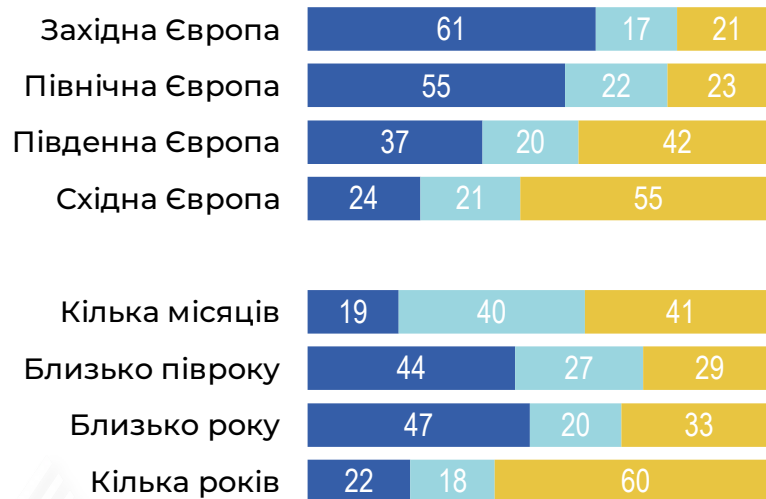
Чи відвідуєте Ви курси вивчення місцевої мови?

■ Так

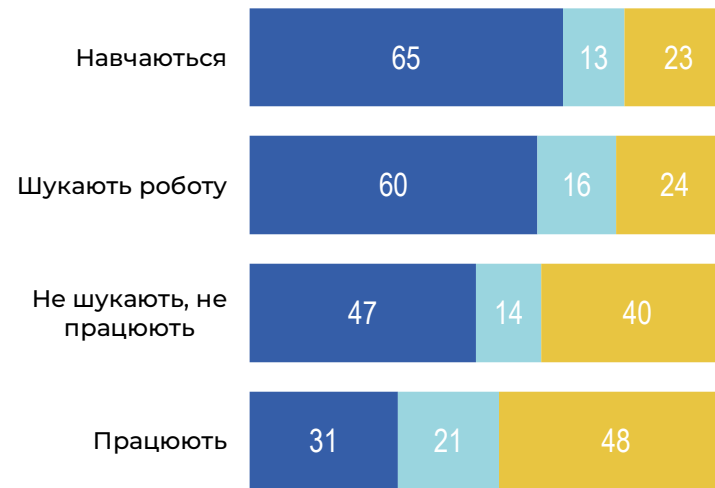
■ Ні, але збираюся

■ Ні

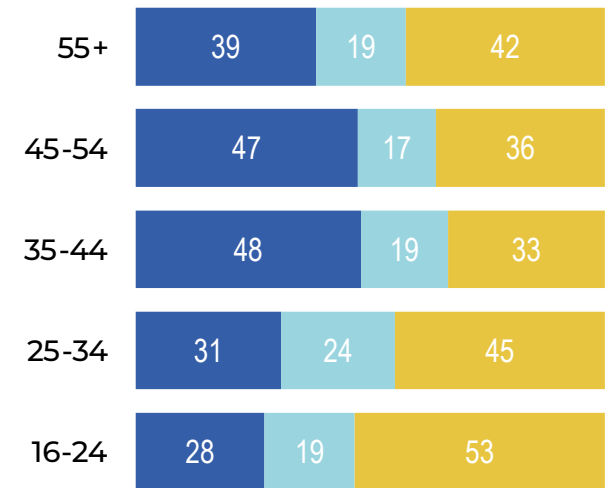
РЕГІОНИ ЄВРОПИ. ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

ЗАЙНЯТІСТЬ

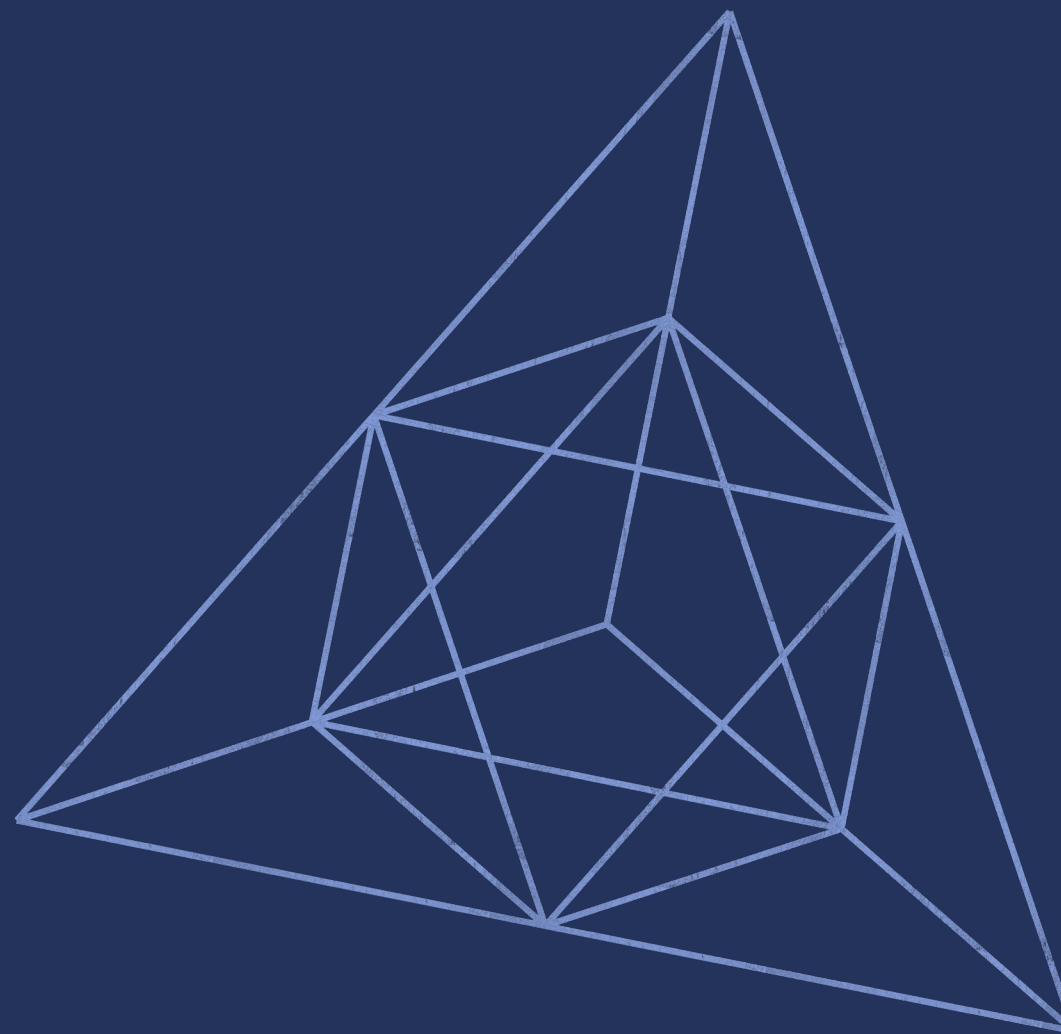

ВІК

РОЗДІЛ 6

Оцінка підтримки України країнами Європи

Оцінка західної допомоги

Якщо говорити про підтримку України, чи достатніми є наступні дії країни, де Ви перебуваєте?

- Цілком достатньо
- Скоріше достатньо
- Немає відповіді
- Скоріше не достатньо
- Зовсім не достатньо

Абсолютна більшість українців в Європі (72%) вважають, що **українським біженцям надається достатньо допомоги**. Зокрема, так вважають 84% опитаних українців, які перебувають у Західній і Північній Європі, 65% – в Східній і 47% – в Південній.

Більшість опитаних (61%) вважають **достатньою гуманітарну допомогу Україні**, у т.ч. 76% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 63% – в Східній, 60% – в Західній та 50% – в Південній.

Відносна більшість опитаних (52%) вважають **достатньою фінансову допомогу**, у т.ч. 66% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 53% – в Східній, 52% – в Західній та лише 34% – в Південній.

Разом з тим, більше половини опитаних (56%) незадоволені наданням Україні озброєння, у т.ч. 35% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 48% – в Східній, 69% – в Західній та 72% – в Південній.

Аналогічно більшість опитаних (58%) вважають недостатніми економічні санкції проти росії, у т.ч. 39% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 51% – в Східній, 68% – в Західній та 70% – в Південній.

Таким чином, попри те, що українці задоволені рівнем підтримки біженців в країні перебування, вони **незадоволені кількістю озброєння для України та економічними санкціями проти росії**. З останніх питань найкращі оцінки отримали країни Північної Європи, найгірші – Західної та Південної.

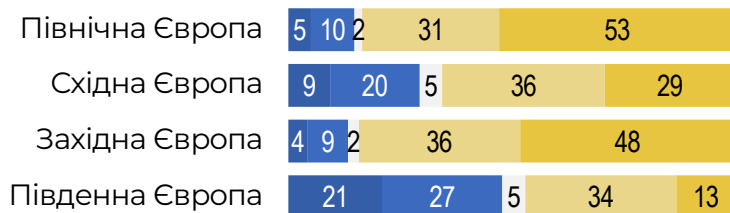
Оцінка західної допомоги

Регіон Європи

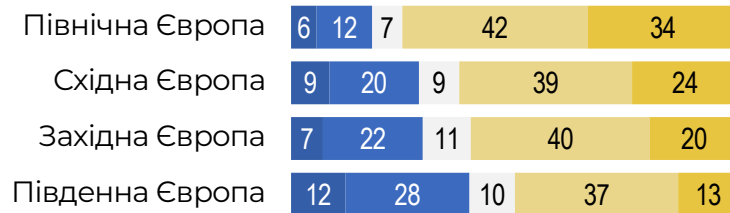
Якщо говорити про підтримку України, чи достатніми є наступні дії країни, де Ви перебуваєте?

■ Зовсім не достатньо ■ Скоріше не достатньо ■ Немає відповіді ■ Скоріше достатньо ■ Цілком достатньо

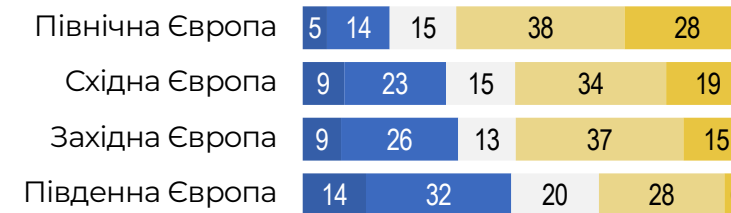
Допомога українським біженцям

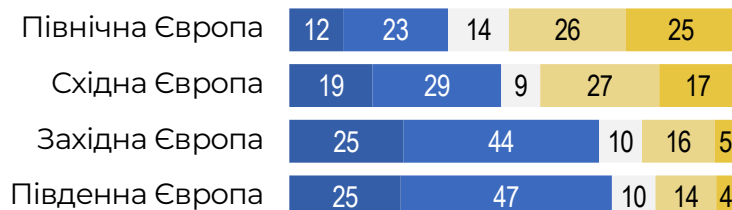
Гуманітарна допомога

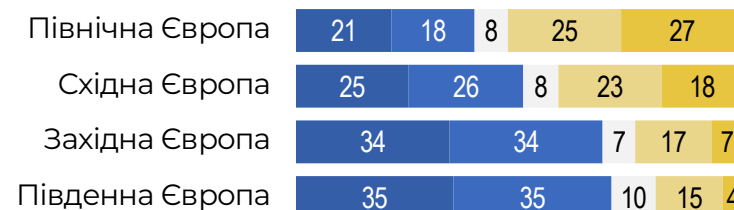
Фінансова допомога Україні

Надання озброєння

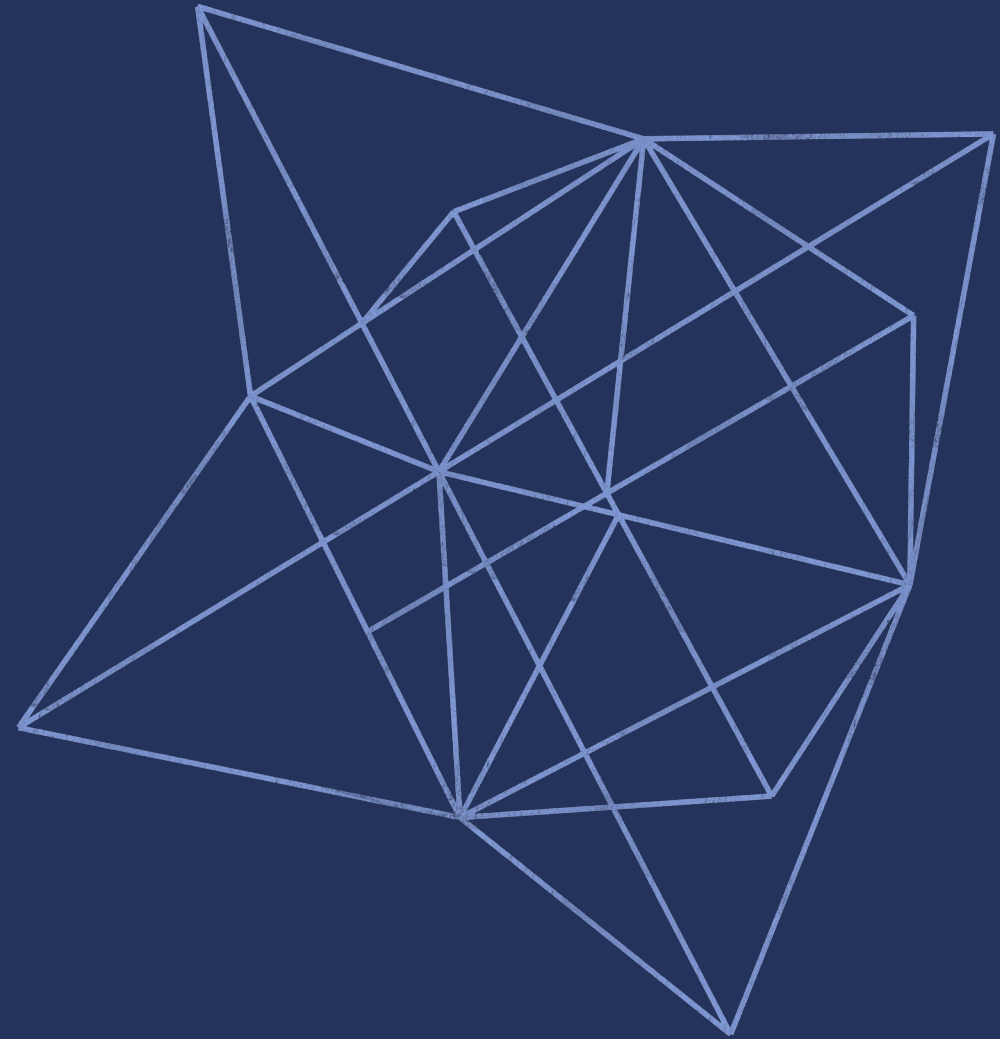

Економічні санкції проти росії

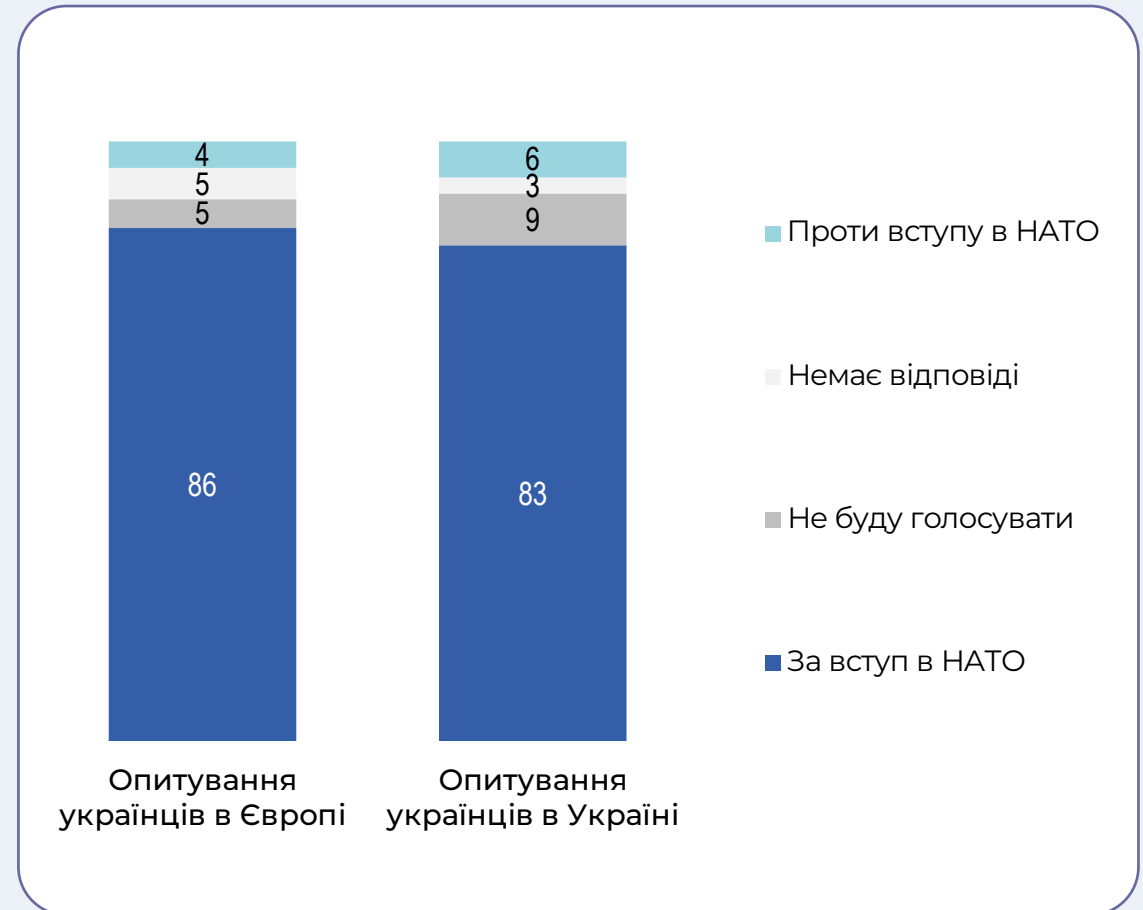
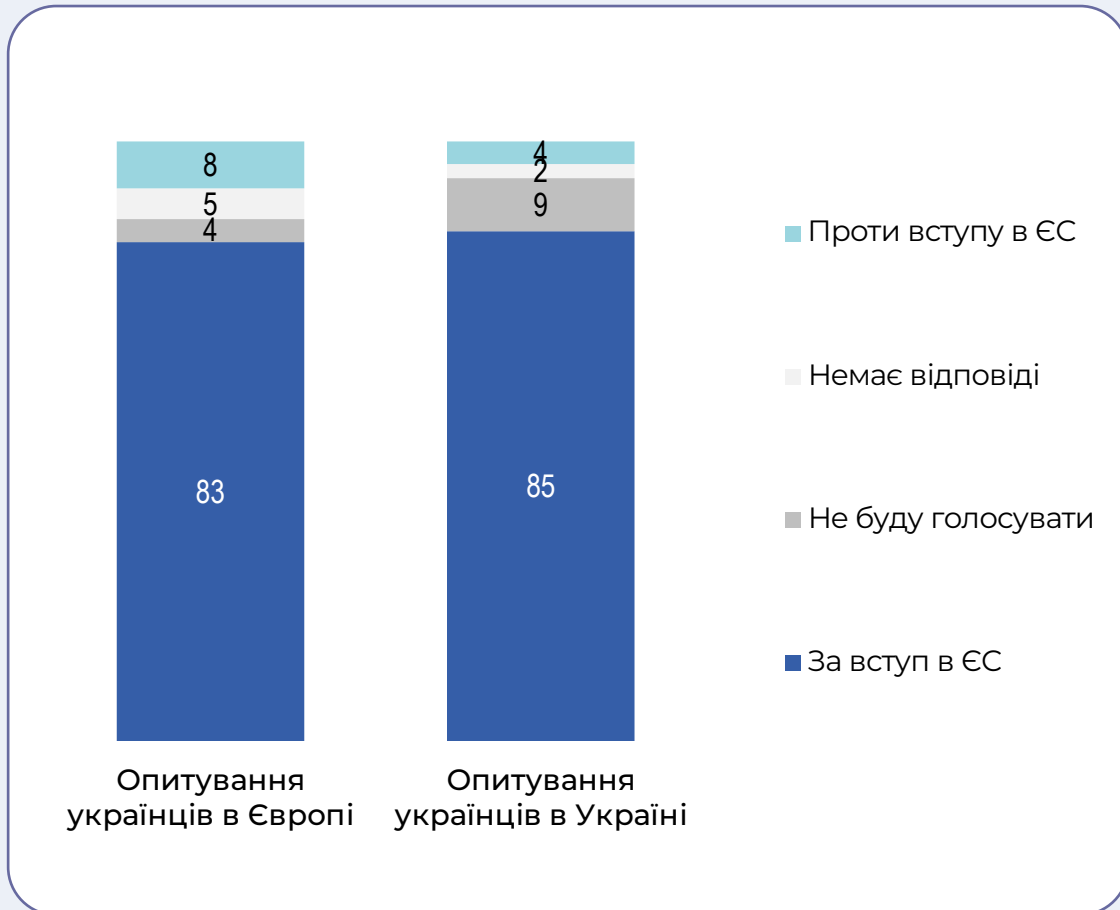
РОЗДІЛ 7

Євроінтеграційні настрої та очікування тривалості війни

Підтримка Євроінтеграції

Якби проводили референдум щодо вступу України до ... , як би Ви проголосували?

Очікування перемоги

Як Ви вважаєте, скільки часу потрібно Україні для перемоги у війні з росією?

Результати опитувань в Україні та у Європі демонструють певні відмінності у оцінках – **українці в Європі більш обережні в прогнозах тривалості війни.**

Так, серед українців в Україні 32% вважають, що Україні для перемоги потрібно півроку-рік, 30% – більше року, 17% вірять, що для її досягнення потрібно кілька місяців, або й менше. Серед українців в Європі переважає думка, що для перемоги потрібно більше року (40%), 23% вважають, що на це потрібно півроку-рік, і лише 12% вірять в її досягнення у найближчій перспективі. 3% українців у Європі взагалі не вірять в перемогу України. В Україні таких – 1%.

Також цікаво, що **серед українців в Європі підтримка вступу України до НАТО (86%) є вищою, ніж підтримка вступу до ЄС (83%).**

Тоді, як опитування в Україні дало схожі результати, з різницею, що підтримка вступу до ЄС (85%) є дещо вищою, ніж НАТО (83%).

Очікування перемоги

Як Ви вважаєте, скільки часу потрібно Україні для перемоги у війні з росією?

■ Кілька місяців чи менше ■ Півроку-рік ■ Більше року ■ Немає відповіді ■ Не вірю в перемогу

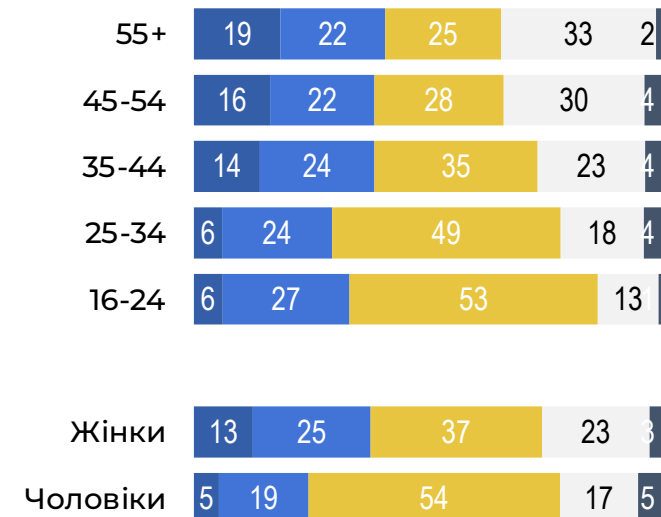
**РЕГІОНИ ЄВРОПИ.
НАМІРИ НА ПОВЕРНЕННЯ**

**ВІДВІДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗА РІК.
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ**

ВІК. СТАТЬ

З питань співпраці звертатись:
Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук, професорка,
засновниця і директорка Rating Lab
+38 (050) 322-09-25
info@ratinglab.org